

ضرورت یادگیری زبان انگلیسی ویژه دانشجویان نظامی

(مطالعه موردی: دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع))

محسن بنی شریف دهکردی^۱، امید عنایتی^۲

چکیده

یادگیری زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی، به‌ویژه دانشگاه امام حسین (ع)، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این امر برای دانشجویان نظامی که نیازمند تحلیل و تفسیر داده‌های بین‌المللی هستند، حیاتی است. زبان انگلیسی به‌عنوان زبان اصلی علم و فناوری، به دانشجویان امکان دسترسی به منابع و مقالات علمی گسترده‌تر را می‌دهد و آنها را با آخرین پیشرفت‌ها در حوزه‌های نظامی و امنیتی آشنا می‌کند. تسلط بر زبان انگلیسی همچنین به دانشجویان کمک می‌کند تا در دوره‌های آموزشی بین‌المللی شرکت کنند و از تجربیات هم‌تایان خود در دیگر کشورها بهره‌مند شوند. با توجه به اهمیت و نقش زبان‌های خارجی در حوزه‌های دفاعی و همکاری‌های نظامی با کشورهای دیگر، این تحقیق وضعیت آموزش زبان انگلیسی (ELT) را در دانشگاه‌های نظامی بررسی می‌کند. برای این منظور، ۱۰ نفر از فرماندهان و مسئولین رسته نظامی که دارای مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری و آشنا با مسائل آموزشی، امکانات، محدودیت‌ها و چالش‌های پیش روی دانشگاه‌های نظامی هستند، در مصاحبه‌ای نیمه‌ساختاریافته به پرسش‌هایی درباره وضعیت، نقش، اهمیت و ضرورت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران و اقدامات مورد نیاز فرماندهان ارشد برای بهبود، توسعه و ارتقاء کیفیت آموزش زبان انگلیسی در این دانشگاه‌ها پاسخ دادند. بررسی و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از روش "تحلیل محتوا" نشان داد که وضعیت برنامه آموزش زبان در دانشگاه امام حسین (ع) در برخی جنبه‌ها تا حدودی موفق بوده است، اما هنوز تا رسیدن به وضعیت مطلوب فاصله وجود دارد. برای استانداردسازی و ارتقاء کیفیت آموزش بر اساس سیاست‌گذاری‌های کلان آموزشی، توسعه یک برنامه راهبردی، هماهنگ و هدفمند و فراهم کردن شرایط مناسب ضروری است. چهار مقوله اصلی

۱. مدرس دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)؛

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع).

که از این مطالعه استخراج شده عبارتند از: (۱) زبان تجزیه و تحلیل، (۲) زبان کسب نظامی، (۳) توانش استراتژیکی و عملیاتی، و (۴) توانمندسازی در آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه امام حسین (ع) که هر یک با توجه به نظریه‌های موجود در آموزش زبان مورد بحث و بررسی قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: یادگیری زبان انگلیسی، دانشگاه امام حسین (ع)، تحلیل محتوا، تسلط زبان، توانمندسازی آموزشی.

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و برای برقراری ارتباط با دیگران از "زبان" استفاده می‌کند. به گفته عباسیان و فرجی آستانه (۱۳۹۳)، زبان مهمترین وسیله برای بیان افکار و احساسات انسان‌هاست. آموزش مهارت‌های زبانی نه تنها در تثبیت روابط اجتماعی موثر است، بلکه می‌تواند یادگیری سایر دروس را نیز تسهیل کند. به همین دلیل، بسیاری از کشورها و سازمان‌ها سرمایه‌گذاری‌های مادی و انسانی خود را به آموزش زبان خارجی اختصاص می‌دهند و این آموزش بخشی از نظام آموزشی کشورها شده است. زبان انگلیسی، رایج‌ترین زبان خارجی برای ارتباطات جهانی است و نقش زبان میانجی را ایفا می‌کند. درصد زیادی از منابع علمی و اطلاعاتی نیز به این زبان منتشر می‌شوند و در علوم، سیاست، تجارت، پزشکی، کنفرانس‌ها و فناوری‌های نوین مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین، زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی در تولید، ذخیره و انتقال دانش و در نهایت توسعه جامعه بشری نقش مهمی دارد.

به گفته علوی مقدم و خیرآبادی (۱۳۹۱)، سیاستگذاری در حوزه آموزش زبان خارجی از مهم‌ترین مسائل مرتبط با آموزش زبان و زبانشناسی کاربردی است. یادگیری زبان‌های خارجی نقش مهمی در موفقیت فردی و اجتماعی در سطح ملی و بین‌المللی دارد. همچنین، حفظ و تقویت ارزش‌ها و باورهای مذهبی و ملی در دنیای امروز ضروری است. در این راستا، سیاستگذاری‌های کلان فرهنگی و آموزشی، به ویژه در شرایط کنونی که نیاز به تحول بنیادین در آموزش و پرورش کشور احساس می‌شود، بسیار اهمیت دارد. این سیاست‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در آینده علمی ایران اسلامی دارند و در حال حاضر، اسناد مهمی مانند "سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران"، "سند نقشه جامع علمی کشور" و "سند تحول راهبردی نظام تعلیم و تربیت" در حال تدوین و اجرا هستند.

زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی علم و فناوری شناخته می‌شود و در حال حاضر به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در جهان مطرح است (Crystal, 2003). این زبان به دانشجویان امکان می‌دهد تا به منابع علمی و پژوهشی گسترده‌تری دسترسی داشته باشند و درک بهتری از تحولات جهانی پیدا کنند. در دانشگاه‌های نظامی، از جمله دانشگاه امام حسین (ع)، یادگیری زبان انگلیسی نقش کلیدی در توسعه مهارت‌های دانشجویان ایفا می‌کند. این مهارت به دانشجویان کمک می‌کند تا با استانداردهای بین‌المللی آموزش و تحقیقات نظامی همگام شوند و از آخرین فناوری‌ها و تاکتیک‌های نظامی بهره‌مند گردند (Graddol, 2006).

دانشجویان رشته نظامی نیازمند تحلیل و تفسیر داده‌های بین‌المللی هستند. تسلط بر زبان انگلیسی به آن‌ها امکان می‌دهد تا به منابع نظامی بین‌المللی دسترسی داشته باشند و تحلیل‌های استراتژیک دقیقی انجام دهند که در تصمیم‌گیری‌های امنیتی مؤثر است (Mackey & Gass, 2005). یکی از مزایای اصلی یادگیری زبان انگلیسی، توانایی برقراری ارتباط با هم‌تایان و کارشناسان بین‌المللی است. این ارتباطات می‌توانند در تبادل نظامی و تجربیات نظامی و امنیتی نقش بسزایی ایفا کنند و باعث ایجاد شبکه‌های گسترده‌تری از همکاری‌های بین‌المللی شوند (Seidlhofer, 2005). تسلط بر زبان انگلیسی به دانشجویان امکان می‌دهد تا به جدیدترین مقالات و تحقیقات علمی در زمینه‌های نظامی و امنیتی دسترسی داشته باشند. این دسترسی باعث می‌شود که دانشجویان بتوانند از آخرین یافته‌های علمی بهره‌مند شوند و نظامی خود را به‌روز نگه دارند (Hyland, 2016). برنامه‌های تبادل دانشجو و دوره‌های آموزشی بین‌المللی فرصتی استثنایی برای دانشجویان نظامی فراهم می‌کند تا مهارت‌های خود را در محیط‌های جهانی بهبود بخشند. توانایی ارتباط به زبان انگلیسی برای موفقیت در این برنامه‌ها ضروری است (Phillipson, 1992). یادگیری زبان انگلیسی باعث تقویت توانایی دانشجویان در تحلیل‌های استراتژیک می‌شود. دانشجویان می‌توانند با دسترسی به تحلیل‌های بین‌المللی و مقایسه آن‌ها با داده‌های داخلی، تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تری در زمینه امنیت ملی داشته باشند (Canagarajah, 2006). مهارت‌های زبانی دانشجویان نه تنها در حوزه آکادمیک، بلکه در عملیات‌های نظامی نیز مؤثر است. توانایی درک و استفاده از زبان انگلیسی در محیط‌های چندملیتی می‌تواند به موفقیت عملیات‌ها و تعاملات بین‌المللی کمک کند.

(Flowerdew, 2013). تسلط بر زبان انگلیسی می تواند در توسعه حرفه ای دانشجویان نظامی نقش مهمی ایفا کند. این مهارت زبانی فرصت های شغلی و ارتقاء در پست های بالاتر را برای فارغ التحصیلان فراهم می کند و آن ها را برای کار در محیط های بین المللی آماده می سازد (Kachru & Nelson, 2006). با توجه به اهمیت زبان انگلیسی در توسعه علمی و عملی دانشجویان نظامی، ادغام آموزش این زبان در برنامه های درسی دانشگاه های نظامی، مانند دانشگاه امام حسین (ع)، می تواند به بهبود توانمندی های حرفه ای و علمی دانشجویان کمک شایانی کند. این امر در نهایت به تقویت توانایی های استراتژیک و عملیاتی نیروهای نظامی کشور منجر خواهد شد.

۱. پیشینه پژوهش

۱-۱. زبان انگلیسی به عنوان زبان ارتباطی جهانی

زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی در حوزه‌های علم و فناوری نقش بی‌بدیلی دارد و به یکی از ابزارهای ارتباطی اساسی در سراسر جهان تبدیل شده است. (Crystal, 2003) اهمیت این زبان به ویژه در دانشگاه‌های نظامی پررنگ‌تر است، زیرا به دانشجویان امکان دسترسی به منابع علمی و پژوهشی گسترده‌تری را می‌دهد و آن‌ها را با تحولات جهانی همگام می‌کند. در این دانشگاه‌ها، تسلط بر زبان انگلیسی نه تنها به پیشرفت مهارت‌های علمی کمک می‌کند، بلکه در ارتقای توانایی‌های عملیاتی و استراتژیک دانشجویان نیز نقش حیاتی دارد. (Graddol, 2006) نقش زبان انگلیسی در دسترسی به منابع جهانی یکی از مهم‌ترین مزایای تسلط بر زبان انگلیسی، امکان دسترسی به منابع علمی و پژوهشی در سطح بین‌المللی است. اکثر مقالات و تحقیقات علمی به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند، و دانشجویان با یادگیری این زبان می‌توانند از آخرین یافته‌های علمی بهره‌مند شوند و دانش خود را به‌روز نگه دارند. (Hyland, 2016) این دسترسی برای دانشجویان نظامی که نیاز به آگاهی از تازه‌ترین فناوری‌ها و تاکتیک‌های نظامی دارند، بسیار حائز اهمیت است. علاوه بر این، برنامه‌های تبادل دانشجوی و دوره‌های آموزشی بین‌المللی، فرصت‌های منحصربه‌فردی را برای دانشجویان نظامی فراهم می‌کنند تا مهارت‌های خود را در محیط‌های جهانی بهبود بخشند. (Phillipson, 1992) این برنامه‌ها نیازمند توانایی ارتباط به زبان انگلیسی هستند و موفقیت در آن‌ها به تسلط بر این زبان وابسته است. یادگیری زبان انگلیسی نه تنها دانشجویان را قادر می‌سازد تا با استانداردهای بین‌المللی همگام شوند، بلکه به آن‌ها کمک می‌کند تا در تعاملات بین‌المللی و تبادل نظامی علمی و نظامی شرکت کنند (Seidlhofer, 2005).

به گفته لورینکوزوا (۲۰۱۰)، آموزش زبان انگلیسی (ELT) به تدریس این زبان به غیرگویشوران بومی اشاره دارد. الیس (۱۹۹۷) بیان می‌کند که یادگیری زبان از فراگیری زبان جدا نیست؛ در هر نوع آموزش زبان، فراگیری رخ می‌دهد و مهم، فرآیند ذهنی در هنگام یادگیری است. نظریات متعددی در مورد آموزش زبان وجود دارد و بیشتر آن‌ها بر اهمیت ارتباط و محیط تأکید دارند (ون لیبر، ۲۰۰۰؛ پوهنرو و ونک، ۲۰۰۹). امروزه، آموزش زبان

انگلیسی از رویکرد سنتی دستورمحور به رویکرد ارتباطی تغییر یافته است، به طوری که استفاده معنی‌دار از زبان در زمینه‌های مختلف اجتماعی اهمیت یافته است (جانتنی، ۲۰۱۹). این تحول معلمان را تشویق می‌کند تا از موضوعات جهانی برای توسعه مهارت‌های زبان‌آموزان استفاده کنند. هدف اصلی آموزش زبان از دقت در استفاده به اثربخشی در کاربرد تغییر کرده و بر محتوای معنادار مرتبط با نیازهای زبان‌آموزان تأکید می‌کند. در کل، این حوزه به سمت یادگیری جامع‌تر، آگاهی جهانی و بهبود تعامل بین‌المللی حرکت می‌کند.

۲-۱. تأثیر تسلط بر زبان انگلیسی بر تحلیل‌های استراتژیک

تسلط بر زبان انگلیسی برای دانشجویان نظامی می‌تواند تأثیر عمیقی بر تحلیل‌های استراتژیک آن‌ها داشته باشد. زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی علم و تکنولوژی، دسترسی به منابع گسترده‌ای از اطلاعات و دانش را فراهم می‌کند. این منابع شامل مقالات علمی، گزارش‌های نظامی، و تحلیل‌های استراتژیک است که اغلب به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند. با تسلط بر این زبان، دانشجویان نظامی می‌توانند به راحتی به این منابع دسترسی پیدا کنند و از آخرین تحقیقات و داده‌ها برای بهبود تحلیل‌های خود استفاده کنند. همچنین، توانایی درک و استفاده از اصطلاحات تخصصی انگلیسی در حوزه نظامی، به دانشجویان کمک می‌کند تا با دقت بیشتری به بررسی و ارزیابی مسائل بپردازند (Military Journal, 2023).

علاوه بر این، تسلط بر زبان انگلیسی امکان برقراری ارتباط موثر با همکاران و متخصصان بین‌المللی را فراهم می‌کند. این ارتباطات می‌توانند به تبادل دانش و تجربیات منجر شوند و به دانشجویان نظامی کمک کنند تا دیدگاه‌های جدید و متنوعی را در تحلیل‌های خود مد نظر قرار دهند. همچنین، شرکت در کنفرانس‌ها و سمینارهای بین‌المللی که به زبان انگلیسی برگزار می‌شوند، فرصتی برای یادگیری و به‌روز رسانی دانش فراهم می‌کند. به این ترتیب، تسلط بر زبان انگلیسی نه تنها به بهبود کیفیت تحلیل‌های استراتژیک کمک می‌کند، بلکه به توسعه حرفه‌ای و افزایش فرصت‌های شغلی نیز منجر می‌شود (Defense Studies Quarterly, 2022).

دانشجویان رشته نظامی برای تحلیل و تفسیر داده‌های بین‌المللی به مهارت‌های زبانی قوی نیاز دارند. تسلط بر زبان انگلیسی به آن‌ها امکان می‌دهد تا به منابع نظامی بین‌المللی

دسترسی داشته باشند و تحلیل‌های استراتژیک دقیقی انجام دهند که در تصمیم‌گیری‌های امنیتی مؤثر است. (Mackey & Gass, 2005) به گفته کاناکاراجا (۲۰۰۶)، دسترسی به تحلیل‌های بین‌المللی و مقایسه آن‌ها با داده‌های داخلی می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تری در زمینه امنیت ملی شود.

زبان انگلیسی در عملیات‌های نظامی نیز اهمیت فراوانی دارد. در محیط‌های چندملیتی، توانایی درک و استفاده از زبان انگلیسی می‌تواند به موفقیت عملیات‌ها و تعاملات بین‌المللی کمک کند. (Flowerdew, 2013) این توانایی برای انجام مؤثر عملیات‌های نظامی و برقراری ارتباطات استراتژیک با نیروهای نظامی سایر کشورها ضروری است.

۳-۱. نقش زبان انگلیسی در توسعه حرفه‌ای

تسلط بر زبان انگلیسی می‌تواند در توسعه حرفه‌ای دانشجویان نظامی نقش مهمی ایفا کند. این مهارت زبانی فرصت‌های شغلی و ارتقاء در پست‌های بالاتر را برای فارغ‌التحصیلان فراهم می‌کند و آن‌ها را برای کار در محیط‌های بین‌المللی آماده می‌سازد (Nelson, 2006). (Kachru &) زبان انگلیسی به فارغ‌التحصیلان این امکان را می‌دهد که با شبکه‌ای گسترده از کارشناسان و هم‌تایان بین‌المللی ارتباط برقرار کنند، و این تعاملات می‌تواند به پیشرفت شغلی و فرصت‌های جدید در حوزه نظامی منجر شود. ادغام آموزش زبان انگلیسی در برنامه‌های درسی دانشگاه‌های نظامی مانند دانشگاه امام حسین (ع) می‌تواند به تقویت توانمندی‌های حرفه‌ای و علمی دانشجویان کمک کند. این ادغام نه تنها باعث بهبود مهارت‌های زبانی دانشجویان می‌شود، بلکه توانایی‌های استراتژیک و عملیاتی آن‌ها را نیز ارتقا می‌بخشد، و در نهایت به تقویت توانایی‌های نیروهای نظامی کشور منجر می‌شود.

۴-۱. ضرورت آموزش زبان در ایران

بر اساس گفته‌های فرهادی، هزاوه، و هدایتی (۲۰۱۰)، پس از پایان جنگ جهانی دوم، آموزش زبان انگلیسی در سراسر جهان یا به عنوان زبان اصلی خارجی یا یکی از زبان‌های خارجی گسترش پیدا کرد. این موضوع به خصوص در دوره سلسله پهلوی (۱۹۲۵-۱۹۷۹) به دلیل روابط نزدیک سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی میان ایران و ایالات متحده، به گسترش غرب‌گرایی در ایران سرعت بخشید. در این دوره، آموزش زبان انگلیسی به یک ضرورت اجتماعی تبدیل شد و موسسات خصوصی زیادی برای آموزش این زبان تأسیس شدند. هزاران دانشجوی ایرانی برای ادامه تحصیل به دانشگاه‌های آمریکا اعزام شدند و بسیاری از دانشگاه‌های ایران با دانشگاه‌های آمریکایی روابط همکاری برقرار کردند، که این امر به اعطای بورس‌های تحصیلی به دانشجویان ایرانی برای گذراندن مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در آمریکا کمک کرد (فرهادی، هزاوه، و هدایتی، ۲۰۱۰).

تلفسون (۱۹۹۱) به تحلیل وضعیت آموزش زبان انگلیسی در دو دوره قبل و بعد از انقلاب اسلامی در ایران پرداخته و بر این موضوع تأکید کرده است. به نظر او، آموزش زبان انگلیسی به طور قابل توجهی با دیدگاه حاکمیت مبنی بر مدرن‌سازی کشور ارتباط نزدیکی داشته است و به همین دلیل از اواسط دهه ۱۹۵۰ تا وقوع انقلاب اسلامی، زبان انگلیسی به

عنوان پرکاربردترین زبان خارجی در حوزه‌های مختلفی نظیر تجارت، تحصیلات و رسانه‌ها شناخته می‌شد. تلفسون معتقد است که پس از انقلاب اسلامی، کاربرد زبان انگلیسی در زمینه‌های علمی، تجاری، دولتی و نظامی کاهش یافته است. بیمن (۱۹۸۶) نیز با بررسی موقعیت زبان انگلیسی در دو دوره پیش و پس از انقلاب اسلامی، به این نتیجه رسیده است که پس از انقلاب، زبان انگلیسی به نوعی وابستگی به غرب تلقی می‌شد. اما با گذشت بیش از سه دهه، شواهد نشان می‌دهند که در سال‌های اخیر توجه بیشتری به زبان انگلیسی شده و این زبان به آرامی در جامعه ایران جایگاه خود را پیدا می‌کند. به‌طوری‌که دیگر تنها به عنوان یک درس درسی مطرح نیست و اهمیت آن به وضوح حس می‌شود.

به گفته آفاگل‌زاده و داوری (۱۳۹۳)، با مطالعه اسناد و برنامه‌های جامعه ایران، می‌توان مشاهده کرد که با وجود اهمیت زبان انگلیسی و تطابق آن با نیازهای استراتژیک کشور، آموزش این زبان همچنان نادیده گرفته شده است. نه تنها سیاست یا برنامه‌ای مستقل و مؤثر برای این امر تدوین نشده، بلکه بررسی اسناد بالادستی نیز حاکی از وجود ضعف‌ها، ناهماهنگی‌ها و تعارض‌های جدی در این زمینه است. احمدی‌پور (۱۳۸۷) نیز معتقد است که با وجود اهمیت آموزش زبان انگلیسی، هنوز برنامه و سیاستی مشخص برای نحوه استفاده از این زبان وجود ندارد که بتواند ضمن بهره‌گیری از مزایای آن، تأثیرات فرهنگی و هویتی آن را کاهش دهد یا برطرف کند. او بر این باور است که برنامه‌ریزی و مدیریت زبان، به ویژه زبان انگلیسی که با تمام منافع سیاسی و اقتصادی خود تهدیدی برای هویت و فرهنگ ملی ما محسوب می‌شود، از وظایف دولت است.

رحیمی و نبی‌لو (۱۳۸۷) نیز با بررسی کیفی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و سیاست‌های کلی برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه و تطابق آن‌ها با حوزه آموزش زبان انگلیسی، بر نیاز به بازنگری اساسی، اصلاح متون، برنامه‌ها و روش‌های آموزش زبان انگلیسی در سطح ملی تأکید کردند. افزون بر این، کیانی، میرشمسی و نویدنیا (۲۰۱۰) در تحلیل اسناد بالادستی مانند چشم‌انداز بیست‌ساله و سند ملی آموزش، این اسناد را ناهماهنگ می‌دانند و با استناد به سند ملی آموزش، آموختن زبان‌های خارجی را به عنوان یکی از دو محور اصلی سواد در هزاره سوم معرفی می‌کنند.

۵-۱. آموزش زبان خارجی در محیط‌های نظامی

در دانشگاه‌های نظامی سراسر دنیا، آموزش زبان انگلیسی به یکی از موضوعات اصلی تبدیل شده است و این موضوع در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران نیز مستثنا نیست. این نیروها در این زمینه در ایران پیشرو بوده‌اند. زیرا تاریخ و سابقه آموزش زبان‌های خارجی در این سازمان بزرگ و با سابقه، به ویژه در نواجا، به پنجاه سال پیش بازمی‌گردد (عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰). بر اساس ماده ۴۲ سیاست‌های آموزشی و تربیتی که در نظام جامع آموزش و تربیت آجا آمده است و بر "توجه به آموزش زبان‌های خارجی مورد نیاز آجا به ویژه زبان انگلیسی و عربی" مبتنی است، به‌روزرسانی آموزش‌های کاربردی به منظور توانمندسازی کارکنان نیروهای مسلح، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (نظام جامع تربیت و آموزش آجا، ۱۳۹۲).

با توجه به افزایش مأموریت‌های نظامی نیروهای مسلح، تمرکز بر ارتقاء توانمندی و مهارت زبان خارجی کارکنان نظامی و تدریس زبان خارجی در دانشگاه‌های نظامی ایران، اهمیت بیشتری پیدا کرده است. با این حال، مانند سایر دانشگاه‌های ایران، بسیاری از اساتید در دانشگاه‌های نظامی همچنان از مدل "رفتارگرایانه" برای آموزش استفاده می‌کنند که در آن یادگیری با آزمون و خطا، تکرار، تمرین، بازخورد فوری و تعیین اهداف کوچک انجام می‌شود. بر اساس گفته جین و کورتازی (منتقل شده در ماستفا، ۲۰۱۲، ص ۲۸۲)، "روش‌های سنتی معلم-محور بر نقش معلم در کلاس تأکید دارد و باعث ترویج یادگیری طوطی‌وار، آموزش زیاد گرامر یا توضیح واژگان می‌شود" و دانش‌آموزان را به عنوان ذینفعان اصلی آموزش در نظر نمی‌گیرد؛ در نتیجه، این روش‌ها به بهبود درک زبانی و گفتمانی زبان‌آموزان کمک نمی‌کند. به عبارت دیگر، معلمان بیشتر بر انتقال دانش در مورد زبان تأکید دارند در حالی که پیشرفت و بهبود توانایی‌های زبانی دانش‌آموزان را نادیده می‌گیرند. در حالی که یادگیری زبان خارجی فقط به دانستن "واژگان و قواعد ترکیب" آنها مربوط نمی‌شود بلکه بیشتر با توانایی برقراری ارتباط با دیگران در محیط خاص اجتماعی، فرهنگی یا توانایی کاربرد زبان مرتبط است.

به گفته عباسیان، شیرمحمدی و نیکویی (۱۳۹۰)، در حال حاضر، کلاس‌های زبان عمومی در دانشگاه‌های نظامی عمدتاً بر روی مهارت‌های ترجمه، خواندن و درک مطلب و همچنین آموزش لغات و قواعد زبان متمرکز هستند. در این میان، مهارت گفت‌وگو که از اهمیت

زیادی برای افراد نظامی برخوردار است، به ندرت در برنامه‌های آموزشی گروه‌های زبان دانشگاه‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد. این موضوع به دلیل محدودیت‌های زمانی موجود برای دانشجویان دانشگاه‌های نظامی و ارائه تنها یک درس سه واحدی زبان، عملاً امکان تمرکز بر این مهارت را مشکل می‌سازد. در مقابل، کشورهای پیشرفته اهمیت ویژه‌ای به آموزش زبان دوم می‌دهند. انگلفسکی وهاذری (۲۰۱۴) بیان کردند که بهبود کیفیت یادگیری در دانشگاه‌های نظامی برای ارتقاء اثربخشی و تعمیق فرآیند آموزش و یادگیری، و همچنین برای پاسخگویی مؤثر و به‌موقع به نیازهای پیچیده کشورها در زمینه حفظ استقلال و دفاع از مرزهای زمینی، هوایی و دریایی، از طریق برنامه‌های آموزشی مستمر و پیوسته بسیار حائز اهمیت است.

به نقل از انگلفسکی وهاذری (۲۰۱۴)، ارتقاء کیفیت یادگیری در دانشگاه‌های نظامی برای تقویت و عمق‌بخشی به فرآیند آموزش و یادگیری و نیز پاسخ‌گویی مؤثر و به‌موقع به نیازهای پیچیده و متنوع کشورها در جهت حفظ استقلال و دفاع از مرزهای زمینی، هوایی و دریایی، از طریق برنامه‌های آموزشی مستمر و پیوسته ضروری است. با توجه به اهمیت زبان‌های خارجی در حوزه‌های دفاعی و همکاری نظامی با سایر کشورها، بهبود سطح آموزش و یادگیری زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های نظامی از اولویت‌های بالایی برخوردار است. گیلمن و هرولد (۲۰۰۲) نیز اشاره کرده‌اند که طراحی و تدوین دوره‌های آموزشی با کیفیت در سطح ملی و بین‌المللی به پیشرفت آموزش نظامی و بهبود چشم‌اندازهای برنامه‌ریزی شده کمک شایانی خواهد کرد و به توسعه برنامه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور یاری می‌رساند. آن‌ها همچنین افزودند که با توجه به پیشرفت دوره‌های آموزشی نظامی در مؤسسات آموزش عالی، ضروری است که مدیران و سیاست‌گذاران این دوره‌ها به ارزیابی مداوم آن‌ها برای افزایش اثربخشی و توسعه توانمندی‌های آموزشی توجه ویژه‌ای داشته باشند.

موفقیت یک برنامه آموزش زبان دوم یا خارجی به هماهنگی و تعامل صحیح میان سه عامل کلی بستگی دارد (ریچاردز، ۲۰۰۱). عامل اول مربوط به جنبه‌های سازمانی و نهادی است که به فعالیت‌های نهادهای مسئول برنامه‌ریزی و اجرای آموزش زبان و همچنین مدیران ارشد آن‌ها اشاره دارد. این فعالیت‌ها شامل تعیین اهداف برنامه و برقراری ارتباط مثبت بین تمام افراد مرتبط با برنامه است. عامل دوم شامل ویژگی‌های مرتبط با مدرسان و فعالیت‌های آموزشی آن‌ها می‌شود؛ مانند تخصص و مهارت‌های علمی مدرسان، تهیه و تدوین مطالب آموزشی، شیوه‌های تدریس، و ویژگی‌های شخصیتی معلمان. عامل سوم، به عوامل مربوط به زبان‌آموزان و فرآیند یادگیری آن‌ها

اشاره دارد، از جمله اهداف و نیازهای آن‌ها. تحقیقات انجام شده توسط عباسیان و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد که هماهنگی بین این سه عامل اصلی در برنامه‌های آموزشی، یعنی هدف‌گذاری، روش‌های آموزش، و نیازهای زبان‌آموزان، نسبتاً ضعیف است و این هماهنگی به طور کامل و منظم برقرار نمی‌باشد. علت این مسئله نواقص و کمبودهایی است که در هر یک از این سه عامل وجود دارد و همچنین محدودیت‌های زمانی و مکانی به عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر تمامی اجزای برنامه آموزش زبان به شمار می‌آیند.

از سوی دیگر، لی (۲۰۱۹) بیان می‌کند که مهارت‌های زبان خارجی در حوزه نظامی ویژگی‌ها و قواعد خاص خود را دارند، اما تفاوت چندانی میان آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی و دانشگاه‌های غیرنظامی مشاهده نمی‌شود و هر دو از منابع درسی، کتب آموزشی، و روش‌های تدریس مشابهی بهره می‌برند. به علت تأثیر روش‌های سنتی تدریس زبان خارجی عمومی بر آموزش زبان انگلیسی به دانشجویان نظامی، اساتید زبان انگلیسی معمولاً تمایل دارند نیازهای خاص نظامی را با استفاده از روش‌های تفکر خلاق و سیستم‌های مفهومی تعریف کنند. این موضوع منجر به آن می‌شود که برخی از جنبه‌های توانایی‌های غیرکلامی به طور مؤثر در اهداف آموزشی گنجانده نشوند. افزون بر این، توجه کافی به ماهیت خاص توانایی‌های زبانی مورد نیاز دانشجویان نظامی نمی‌شود که به تعیین اهدافی گسترده و غیرقابل اجرا منجر می‌شود. شناخت نیازهای خاص زبان نظامی و ادغام آن با عواملی نظیر محیط، اجرا، و ارزیابی اهداف آموزشی کارکنان، بزرگ‌ترین چالشی است که اساتید زبان‌های خارجی در دانشگاه‌های نظامی با آن مواجه‌اند.

۶-۱. اهمیت، ضرورت و جایگاه آموزش زبان انگلیسی در محیط‌های نظامی در ایران

طبق گفته‌ی رشیدزاده و مرادیان (۱۳۹۱)، آموزش را می‌توان به عنوان بنیان اصلی نظم، توسعه و بهبود در نظر گرفت که در آن افراد مهارت‌ها، نگرش‌ها و تمایلات لازم برای انجام وظایف تخصصی را کسب می‌کنند. از دیدگاه دیوزوا و همکاران (۲۰۱۲)، آموزش نظامی جزء جدایی‌ناپذیر از آمادگی نیروهای نظامی برای اجرای عملیات نهایی با مجموعه‌ای از اقدامات نظامی و غیرنظامی است. این نوع آموزش باید به توسعه ظرفیت‌های ذهنی و کسب دانش عمومی کمک کند که برای پیشرفت مداوم یادگیری، توانمندی و مهارت‌های لازم جهت مقابله با شرایط پیچیده ضروری است و دانش متخصصان می‌تواند در دستیابی به اهداف نیروهای زمینی بسیار مؤثر باشد. همچنین، آنها معتقدند که وجود نیروهای مسلح قوی در یک کشور به توجه ویژه فرماندهان مراکز آموزشی نظامی به پرورش و آموزش کیفی

دانش‌آموختگان بستگی دارد تا از این طریق بتوان توان نظامی نیروهای مسلح را بهبود بخشید. در راستای پیشرفت‌های علمی و فناوری، اصلاح ساختارهای آموزشی به‌ویژه در آموزش زبان انگلیسی امری ضروری است. برای داشتن یک سازمان پویا و قوی، استفاده از تجهیزات مدرن و ارتقاء تخصصی کارکنان اهمیت دارد که این تنها با پژوهش‌های علمی و انتقال دانش روز امکان‌پذیر است. آموزش باید به‌روز و متکی بر علوم و فناوری‌های نوین باشد تا نیازهای فارغ‌التحصیلان را برآورده کند. در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، آموزش زبان انگلیسی با توجه به تنوع تخصص‌ها و تجهیزات از اهمیت بالایی برخوردار است و کم‌توجهی به آن می‌تواند تأثیرات منفی بر عملکرد نیروها داشته باشد.

پاتسان و زچیا (۲۰۱۸) اشاره کرده‌اند که توانایی زبان خارجی در نیروهای مسلح بسیاری از کشورها موضوعی حیاتی است. با این حال، تعداد کمی از کارکنان نظامی ایران به زبان‌های خارجی مسلط هستند و این مسئله موجب محدودیت در ارتباطات بین‌المللی و مشارکت در آموزش‌ها و مانورهای مشترک می‌شود. منگ، می و ون‌هوی (۲۰۲۰) نیز تأکید کرده‌اند که یک ارتش برتر به مهارت‌های زبانی به‌ویژه در زبان انگلیسی نیاز دارد و چین نیز "قابلیت زبان دفاع ملی" را به عنوان یک سلاح مهم برای پیروزی در جنگ‌های آینده معرفی کرده است.

۷-۱. مساله و هدف پژوهش

آموزش زبان خارجی بخش کلیدی سیستم‌های آموزشی در سراسر جهان است، به‌ویژه در عصر ارتباطات. زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در ارتباطات بین‌المللی به‌طور گسترده‌ای استفاده می‌شود. وزارت دفاع ایالات متحده اخیراً مهارت‌های زبانی و شناخت منطقه‌ای را به عنوان "مهارت‌های حیاتی در جنگ" معرفی کرده است که باید در عملیات‌های آینده گنجانده شوند تا اطمینان حاصل شود که نیروهای نظامی توانایی برقراری ارتباط مؤثر با مردم و مقامات محلی و شرکای ائتلاف را دارند (ماستفا، ۲۰۱۲).

دانشگاه‌های نظامی نقش حیاتی در تربیت منابع انسانی کارآمد و تقویت امنیت ملی دارند و مهارت‌های لازم برای نقش‌های ویژه را به دانشجویان افسری آموزش می‌دهند. با این حال، در حال حاضر، آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران چندان موفق نبوده و دانشجویان در این زبان مهارت کافی ندارند. علت این مسئله ممکن است توجه بیش از حد

به مهارت‌های خواندن و درک مطلب نسبت به سایر مهارت‌های زبانی باشد (عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰).

برای برنامه‌ریزی آموزشی مؤثر، توجه به نیازهای نهادها و سازمان‌ها و همچنین کمبودها و نیازهای درونی نظام‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است (گلابی، ۱۳۷۰). این پژوهش به بررسی وضعیت و اهمیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی ایران می‌پردازد و تلاش دارد تا نقاط قوت و ضعف این سیستم را شناسایی کرده و پیشنهادهایی برای بهبود آن ارائه دهد. هدف نهایی ارتقاء بهره‌وری و تقویت توان رزمی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است. این تحقیق امید دارد که افق‌های جدیدی در آموزش زبان‌های خارجی در نیروهای مسلح باز کند و به تقویت و بهبود سیستم آموزشی کمک نماید.

هدف این پژوهش بررسی اهمیت و تأثیر یادگیری زبان انگلیسی بر توانمندی‌های علمی و عملی دانشجویان دانشگاه‌های نظامی، به ویژه دانشجویان رشته نظامی در دانشگاه امام حسین (ع) است. این پژوهش به دنبال آن است تا نشان دهد چگونه تسلط بر زبان انگلیسی می‌تواند در بهبود مهارت‌های ارتباطی، دسترسی به منابع علمی و تحلیل استراتژیک دانشجویان مؤثر باشد.

۸-۱. سوالات پژوهش:

۱. از دیدگاه فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه یادگیری زبان انگلیسی چگونه می‌تواند بر توانمندی‌های علمی دانشجویان نظامی دانشگاه امام حسین (ع) تأثیر بگذارد؟
۲. از دیدگاه فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه چه نقشی زبان انگلیسی در توسعه مهارت‌های نظامی دانشجویان دارد؟
۳. از دیدگاه مسئولین و فرماندهان نظامی سپاه، چه اقداماتی باید در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه امام حسین (ع) صورت پذیرد؟
۴. به چه میزان تسلط بر زبان انگلیسی می‌تواند به تقویت توانایی‌های استراتژیک و عملیاتی دانشجویان نظامی کمک کند؟

۲. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی، در چارچوب پژوهش‌های کیفی با رویکرد تحلیل محتوا یا موضوعی و از نظر ماهیت گردآوری داده‌ها، توصیفی (دستیابی دیدگاه فرماندهان ارشد نسبت به اهداف اصلی پژوهش) است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت هدفمند می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش دارای سابقه خدمت در دانشگاه‌های نظامی، سابقه داشتن مسئولیتهای آموزشی یا مسئولیتهای مرتبط با حوزه آموزش در نیروهای مسلح، آشنا به مأموریت، محدودیتهای، مقدمات، موانع و چالشهای موجود و فراروی در دانشگاههای نظامی می‌باشند. پس از نمونه‌گیری و انجام مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۰ نفر از دانشجویان و ۱۰ نفر از اعضای هیئت علمی (فرماندهان و مسئولین) دانشگاه امام حسین (ع)، پاسخ‌ها به اشباع نظری رسیدند. اشباع نظری مرحله‌ای است که در آن داده‌های جدیدی در ارتباط با مفاهیم و مقوله‌های پدیده بدست نمی‌آید. شرکت‌کنندگان به سؤالاتی در مورد (۱) نقش، اهمیت و ضرورت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاههای نظامی ایران، و (۲) اقداماتی که می‌بایستی از جانب فرماندهان ارشد در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی و ارتقای کیفیت آموزش زبان انگلیسی در این دانشگاه‌ها صورت گیرد پاسخ دادند. برای بالا بردن روایی، سوالات مصاحبه با استفاده از مبانی نظری، ادبیات و نظرات متخصصان زبان طراحی گردید به طوری که بتواند پژوهشگران را در یافتن پاسخ سوالات این پژوهش یاری نماید.

داده‌های کیفی بدست آمده از مصاحبه‌ها براساس "تحلیل محتوای مضمون" تجزیه و تحلیل گردیده است. در این نوع تحلیل پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، با استفاده از سیستم تجزیه و تحلیل موضوعی، به منظور پیدا نمودن موضوعات کلیدی متنها چندین بار خوانده شدند. تجزیه و تحلیل موضوعی فراتر از شمارش کلمات یا عبارات است و بر شناسایی و توصیف ایده‌های ضمنی و صریح متمرکز می‌باشد (کرسول ۱۹۹۸؛ به نقل از دیوید هیزر ۲۰۱۳). تجزیه و تحلیل متنها منجر به سیستم کدگذاری داده‌ها شد بدین صورت که پس از جداسازی موضوعات با مفهوم یکسان، آنها برای شناسایی موضوعات اصلی کدگذاری شدند. پس از پایان کدگذاری،

کدهای مشابه کنار یکدیگر قرار داده شدند تا درباره نحوه ترکیب کدهای مختلف جهت تشکیل مضامین پایه تصمیم‌گیری شود. در مرحله ی بعدی، ماهیت هر مضمون پایه به طور

دقیق تر شناسایی شده و نام مناسب برای آنها انتخاب شد. پس از شناسایی و نامگذاری مضامین پایه، مضامین سطح بالاتر یعنی مضامین سازمان دهنده شناسایی شدند. بدین منظور، ابتدا مضامین اصلی که وجه اشتراک زیادی با هم داشته یا حول یک موضوع خاص بودند با هم ترکیب شده و یک مضمون سازماندهنده را شکل دادند. سپس مضامین سازمان دهنده نیز دسته بندی شده و ذیل مضامین فراگیر قرار گرفتند. مکسول (۲۰۰۵) استدلال میکند که "تجزیه و تحلیل متن مصاحبه، منجر به کدگذاری داده‌ها میشود" و ادامه می‌دهد که "هدف از کدگذاری شمارش کلمات نیست، بلکه "تجزیه" داده‌ها و مرتب سازی مجدد آنها به گروههایی که مقایسه بین چیزهای مشابه را در یک گروه تسهیل نموده و به توسعه مفاهیم نظری کمک می‌کنند. نتایج تحلیل مضمون شناسایی گردید. بر اساس روابط به دست آمده، مفاهیم حاصل از کدگذاری و پیوند این مفاهیم، مدل حاصل از پژوهش استخراج و ارائه گردید.

۳. یافته‌های پژوهشی

در این پژوهش ابتدا ۲۸ مضمون پایه از مصاحبه‌ها استخراج شد. سپس برای ایجاد انسجام و تسهیل تحلیل، این مضامین به ۱۸ مضمون سازماندهنده تبدیل شدند. در مرحله سوم، ۱۰ کد به ۴ تم اصلی طبقه‌بندی شدند: (۱) زبان تجزیه و تحلیل، (۲) زبان کسب نظامی، (۳) توانش استراتژیکی و عملیاتی، و (۴) توانمند سازی در آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه نظامی. این مقوله‌ها و گزاره‌ها برای پاسخ به چهار سؤال پژوهشی مورد استفاده قرار گرفتند.

۳-۱. نگرش فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه در تأثیر یادگیری زبان انگلیسی

بر توانمندی های علمی دانشجویان

در پاسخ به سوال نخست پژوهش درباره نگرش فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه نسبت به آموزش زبان انگلیسی، تحلیل مصاحبه های نیمه ساختاریافته چهار مقوله اصلی را مشخص کرد که اهمیت آموزش زبان انگلیسی در سپاه و نظامی را توجیه می کند.

اولین مقوله زبان تجزیه و تحلیل که یکی از اصلی ترین مقوله ها زبان تجزیه و تحلیل است که در محیط های نظامی و امنیتی نقش حیاتی دارد. توانایی درک و تحلیل متون و مکالمات به زبان انگلیسی می تواند به تحلیل گران کمک کند تا نظامی پیچیده را به درستی تفسیر کرده و تصمیم گیری های بهتری انجام دهند. این مهارت به نیروها اجازه می دهد تا منابع نظامی متنوعی را بررسی کرده و از داده های موجود برای ارتقاء سطح امنیت و انجام عملیات های دقیق تر بهره مند شوند.

دومین کد استخراج شده زبان کسب نظامی که زبان انگلیسی به عنوان یک ابزار کسب نظامی نقش مهمی در دستیابی به منابع جهانی دارد. بسیاری از منابع نظامی، اسناد و گزارشات مهم به زبان انگلیسی منتشر می شوند و آشنایی با این زبان امکان دسترسی به این منابع را فراهم می کند. در محیط نظامی، توانایی کسب نظامی به روز و دقیق از منابع خارجی می تواند به ارتقاء دانش نیروها و بهبود عملکرد عملیاتی آنان منجر شود.

سومین مقول، توانش استراتژیکی و عملیاتی که به نقش زبان انگلیسی در برنامه‌ریزی و اجرای عملیات‌های نظامی اشاره دارد. با توجه به همکاری‌های بین‌المللی و نیاز به هماهنگی با نیروهای خارجی، مهارت در زبان انگلیسی به نیروها کمک می‌کند تا ارتباط موثری با هم‌تایان خارجی خود برقرار کرده و در اجرای عملیات‌های مشترک موفق‌تر عمل کنند. همچنین، این توانایی به ارتقاء فهم و اجرای استراتژی‌های پیچیده کمک می‌کند.

چهارمین کد، توانمندسازی در آموزش زبان انگلیسی که به عنوان یک ابزار توانمندسازی در دانشگاه‌های نظامی می‌تواند نقش بسزایی در ارتقاء سطح دانش و مهارت نیروها داشته باشد. با افزایش مهارت‌های زبانی، نیروها می‌توانند به منابع آموزشی و تحقیقاتی جهانی دسترسی پیدا کرده و دانش خود را در زمینه‌های مختلف افزایش دهند. این توانمندسازی به آن‌ها کمک می‌کند تا با چالش‌های نوین در عرصه‌های نظامی و امنیتی مواجه شوند و به نحو بهتری پاسخ دهند.

نتایج مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که ارتقای مهارت‌های زبان انگلیسی و فرهنگی در دانشگاه‌های نظامی برای مشارکت موفق در عملیات‌های بین‌المللی و ارتقاء حرفه‌ای ضروری است.

۲-۳. نقشی زبان انگلیسی در توسعه مهارت‌های نظامی دانشجویان

زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی ارتباطات و نظامی، پایه‌گذار بسیاری از منابع علمی و نظامی است. فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه اعتقاد دارند که تسلط به این زبان به دانشجویان کمک می‌کند تا به راحتی به پایگاه‌های داده بین‌المللی، مقالات علمی، و تحلیل‌های نظامی دسترسی پیدا کنند. این دسترسی گسترده به منابع معتبر به ارتقاء کیفیت آموزش و توانمندی‌های نظامی دانشجویان کمک می‌کند و به آنان امکان می‌دهد تا با آخرین روندها و تکنیک‌های جهانی در حوزه نظامی آشنا شوند.

در محیط‌های نظامی و امنیتی، توانایی تجزیه و تحلیل نظامی به صورت مؤثر و دقیق از اهمیت بالایی برخوردار است. فرماندهان سپاه بر این باورند که آموزش زبان انگلیسی به دانشجویان، مهارت‌های زبانی و تحلیلی آن‌ها را تقویت می‌کند و به آن‌ها این امکان را می‌دهد که نظامی را به درستی تجزیه و تحلیل کرده و استراتژی‌های مؤثرتری طراحی کنند. به

علاوه، زبان انگلیسی به دانشجویان کمک می‌کند تا به راحتی با همتایان بین‌المللی خود تعامل کرده و در تبادل نظامی با سازمان‌های خارجی موفق‌تر عمل کنند.

زبان انگلیسی به عنوان زبان مرجع در بسیاری از اسناد و راهنماهای تخصصی، نقش مهمی در آموزش‌های نظامی و نظامی دارد. فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه معتقدند که درک و تسلط بر این زبان، دانشجویان را قادر می‌سازد تا از جدیدترین و پیچیده‌ترین تکنولوژی‌ها و روش‌های نظامی بهره‌برداری کنند. این تسلط به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا با استانداردها و روش‌های بین‌المللی آشنا شوند و توانمندی‌های خود را در مقابله با تهدیدات و چالش‌های جهانی تقویت کنند.

تعامل و همکاری با سازمان‌های نظامی و امنیتی بین‌المللی نیز نیازمند مهارت‌های زبانی قوی است. فرماندهان سپاه به این نکته توجه دارند که دانشجویان باید بتوانند به طور مؤثر با متخصصین بین‌المللی ارتباط برقرار کنند و نظامی را به دقت تبادل نمایند. زبان انگلیسی به دانشجویان این امکان را می‌دهد که در نشست‌ها، کنفرانس‌ها و عملیات‌های مشترک با سازمان‌های خارجی به خوبی مشارکت داشته و تعاملات خود را بهینه کنند.

به طور کلی، آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی و امنیتی، برای ارتقاء مهارت‌های نظامی دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. فرماندهان و مسئولین نظامی سپاه بر این باورند که تسلط بر این زبان نه تنها به بهبود توانمندی‌های فردی دانشجویان کمک می‌کند بلکه به تقویت توانمندی‌های کل سازمان در مواجهه با تهدیدات و چالش‌های جهانی نیز می‌انجامد. لذا، ارتقاء آموزش زبان انگلیسی به عنوان یک اولویت استراتژیک در برنامه‌های آموزشی مورد توجه قرار می‌گیرد.

۳-۳. دیدگاه مسئولین و فرماندهان نظامی سپاه درباره اقداماتی که باید در خصوص بهبود و توسعه آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع) صورت پذیرد:

مسئولین و فرماندهان نظامی سپاه بر این باورند که ارتقاء کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع) امری ضروری برای بهبود مهارت‌های نظامی دانشجویان است. از دیدگاه آن‌ها، بهبود این آموزش باید با استفاده از روش‌ها و

استراتژی‌های متنوعی صورت پذیرد تا به توانمندی‌های زبان‌آموزان به ویژه در زمینه‌های نظامی و امنیتی افزوده شود.

اولین اقدام پیشنهادی، ارتقاء کیفیت محتوای آموزشی زبان انگلیسی است. مسئولین تأکید دارند که برنامه‌های آموزشی باید به روز و متناسب با نیازهای واقعی دانشجویان در زمینه‌های نظامی و نظامی باشد. این به معنای گنجاندن مطالب تخصصی و فنی مرتبط با امنیت، نظامی و تکنولوژی در سرفصل‌های درسی است. به علاوه، استفاده از منابع آموزشی معتبر و به‌روز از جمله کتاب‌ها، مقالات علمی و دوره‌های آنلاین می‌تواند به تقویت دانش زبان‌آموزان کمک کند.

دومین اقدام، تقویت مهارت‌های عملی دانشجویان در زبان انگلیسی است. برای این منظور، برگزاری دوره‌های کارگاهی و تمرین‌های عملی به صورت منظم پیشنهاد می‌شود. این دوره‌ها می‌توانند شامل تمرین‌های گفتاری، نوشتاری و شنیداری باشند که به دانشجویان کمک کنند تا توانمندی‌های خود را در محیط‌های واقعی و تحت فشار ارزیابی کنند. استفاده از شبیه‌سازی‌های نظامی به زبان انگلیسی نیز می‌تواند به تقویت مهارت‌های زبانی در شرایط عملیاتی کمک کند.

سومین اقدام، تقویت توانمندی‌های اساتید و مدرسان زبان انگلیسی است. مسئولین پیشنهاد می‌کنند که اساتید دانشگاه امام حسین (ع) به طور مستمر در دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های به‌روز شرکت کنند تا با جدیدترین روش‌های تدریس و مطالب علمی آشنا شوند. همچنین، دعوت از متخصصان و کارشناسان بین‌المللی برای برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه می‌تواند به ارتقاء کیفیت تدریس کمک کند.

چهارمین اقدام، ایجاد برنامه‌های تبادل علمی و فرهنگی با دانشگاه‌های خارجی است. این تبادله‌ها می‌توانند شامل برنامه‌های تبادل دانشجو، همکاری‌های تحقیقاتی و برگزاری همایش‌های بین‌المللی باشند. این تعاملات به دانشجویان این امکان را می‌دهد که به صورت عملی با محیط‌های چندملیتی و فرهنگی مختلف آشنا شوند و مهارت‌های زبانی خود را در زمینه‌های تخصصی تقویت کنند.

پنجمین اقدام، بهره‌برداری از فناوری‌های نوین آموزشی است. مسئولین پیشنهاد می‌کنند که از ابزارهای آموزشی دیجیتال و پلتفرم‌های آنلاین برای تدریس زبان انگلیسی استفاده

شود. این ابزارها می‌توانند شامل نرم‌افزارهای یادگیری زبان، دوره‌های آنلاین و ابزارهای ارتباطی مجازی باشند که به دانشجویان این امکان را می‌دهند که در هر زمان و مکان به یادگیری زبان ادامه دهند.

ششمین اقدام، ایجاد فرصت‌های بیشتری برای استفاده از زبان انگلیسی در محیط‌های واقعی است. برای این منظور، برگزاری دوره‌های تخصصی و پروژه‌های تحقیقاتی به زبان انگلیسی می‌تواند مفید باشد. همچنین، تشویق دانشجویان به نوشتن مقالات علمی و ارائه مطالب به زبان انگلیسی می‌تواند به تقویت مهارت‌های نوشتاری و گفتاری آن‌ها کمک کند. هفتمین اقدام، توجه به نیازهای فردی و تخصصی دانشجویان در آموزش زبان است. مسئولین تأکید دارند که برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که نیازهای خاص هر دانشجو را در نظر بگیرند. به این ترتیب، ارائه دوره‌های تخصصی متناسب با رشته‌های مختلف نظامی و نظامی می‌تواند به بهبود عملکرد دانشجویان در زمینه‌های خاص کمک کند. هشتمین اقدام، ارزیابی و نظارت مستمر بر روند آموزش زبان انگلیسی است. برای این منظور، مسئولین پیشنهاد می‌کنند که سیستم‌های ارزیابی منظم و دقیق برای اندازه‌گیری پیشرفت دانشجویان و کیفیت آموزش ایجاد شود. این ارزیابی‌ها می‌توانند شامل آزمون‌های دوره‌ای، بازخورد از دانشجویان و تحلیل نتایج یادگیری باشند.

نهمین اقدام، ترویج فرهنگ یادگیری زبان در دانشگاه است. مسئولین معتقدند که باید فرهنگ یادگیری زبان به عنوان یک اولویت در دانشگاه امام حسین (ع) نهادینه شود. این شامل برگزاری همایش‌ها، مسابقات و فعالیت‌های فرهنگی مرتبط با زبان انگلیسی است که به دانشجویان انگیزه و اشتیاق بیشتری برای یادگیری زبان می‌دهد.

دهمین اقدام، ایجاد و تقویت شبکه‌های همکاری با سازمان‌های نظامی بین‌المللی است. مسئولین پیشنهاد می‌کنند که دانشگاه با سازمان‌های نظامی و نظامی بین‌المللی همکاری کند تا دانشجویان از تجربیات و آموزش‌های این سازمان‌ها بهره‌مند شوند. این همکاری‌ها می‌تواند شامل برگزاری دوره‌های مشترک، تبادل نظامی و فرصت‌های آموزشی بین‌المللی باشد.

با اجرای این اقدامات، مسئولین و فرماندهان نظامی سپاه بر این باورند که می‌توان به بهبود قابل توجهی در کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه امام حسین (ع) دست یافت.

و در نتیجه، دانشجویان را برای ایفای نقش‌های کلیدی در حوزه‌های نظامی و نظامی آماده‌تر کرد.

۴-۳. تاثیر تسلط بر زبان انگلیسی بر تقویت توانایی‌های ۱ استراتژیک و عملیاتی

دانشجویان نظامی

تسلط بر زبان انگلیسی به طور قابل توجهی می‌تواند توانایی‌های استراتژیک و عملیاتی دانشجویان نظامی را تقویت کند. این تسلط نه تنها در بهبود مهارت‌های ارتباطی مؤثر است، بلکه به بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری و تحلیل نظامی نیز کمک می‌کند. در دنیای امروز که نظامی به سرعت در حال تبادل است و نیاز به هماهنگی در عملیات‌های بین‌المللی به شدت احساس می‌شود، داشتن مهارت‌های زبانی قوی امری حیاتی است.

اولین مزیت تسلط بر زبان انگلیسی، توانایی برقراری ارتباط مؤثر با شرکای بین‌المللی است. بسیاری از عملیات‌های نظامی و نظامی در سطح جهانی نیازمند هماهنگی با سازمان‌ها و نیروهای خارجی است. توانایی برقراری ارتباط بدون مانع زبانی به دانشجویان نظامی این امکان را می‌دهد که به راحتی با هم‌تایان خود در دیگر کشورها تعامل کنند، نظامی را به اشتراک بگذارند و دستورالعمل‌ها را به درستی دریافت و اجرا کنند.

دومین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود دسترسی به منابع و نظامی بین‌المللی کمک می‌کند. اکثر منابع علمی، تحقیقاتی و نظامی معتبر در سطح جهانی به زبان انگلیسی منتشر می‌شود. دانشجویان نظامی که به زبان انگلیسی تسلط دارند، می‌توانند به راحتی از این منابع بهره‌برداری کنند، از آخرین تحقیقات و تحلیل‌ها آگاه شوند و به روزترین داده‌ها را در اختیار داشته باشند. این دسترسی به نظامی معتبر می‌تواند در تدوین استراتژی‌های مؤثر و تصمیم‌گیری‌های دقیق تأثیرگذار باشد.

سومین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود فرآیند تحلیل نظامی کمک می‌کند. تحلیلگران نظامی که قادر به درک متون و داده‌های موجود به زبان انگلیسی هستند، می‌توانند تحلیل‌های دقیق‌تری انجام دهند و الگوهای پیچیده‌تری را شناسایی کنند. این توانایی به آنان اجازه می‌دهد که به‌طور مؤثرتر به ارزیابی تهدیدات و فرصت‌ها بپردازند و استراتژی‌های مناسبی برای مقابله با چالش‌های نظامی تدوین کنند.

چهارمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود کارایی در عملیات‌های چندملیتی کمک می‌کند. در بسیاری از عملیات‌های نظامی، نیروهای مختلف از کشورهای مختلف در کنار یکدیگر فعالیت می‌کنند. توانایی برقراری ارتباط به زبان انگلیسی می‌تواند به هماهنگی بهتر، کاهش سوء تفاهم‌ها و افزایش کارایی در این عملیات‌ها کمک کند. این موضوع می‌تواند به بهبود عملکرد تیم‌های چندملیتی و دستیابی به اهداف مشترک در عملیات‌های پیچیده منجر شود.

پنجمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به تسهیل در برگزاری و شرکت در کنفرانس‌ها و نشست‌های بین‌المللی کمک می‌کند. در بسیاری از موارد، نشست‌ها و کنفرانس‌های تخصصی در زمینه‌های نظامی و نظامی به زبان انگلیسی برگزار می‌شوند. توانایی درک و ارائه مطالب به این زبان می‌تواند به دانشجویان نظامی کمک کند تا به‌طور مؤثر در این نشست‌ها شرکت کرده و از تجربیات و نظرات کارشناسان بین‌المللی بهره‌برداری کنند.

ششمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود توانمندی‌های مدیریتی و رهبری در عملیات‌های نظامی و نظامی کمک می‌کند. رهبران و مدیران نظامی که قادر به برقراری ارتباط به زبان انگلیسی هستند، می‌توانند به‌طور مؤثرتر با همکاران و زیر دستان خود تعامل کنند و دستورالعمل‌ها و استراتژی‌های لازم را به خوبی منتقل نمایند. این امر می‌تواند به بهبود هماهنگی و انسجام در تیم‌ها و واحدهای مختلف کمک کند.

هفتمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود مهارت‌های نوشتاری و گزارش‌دهی کمک می‌کند. در بسیاری از موارد، تهیه و ارسال گزارش‌های دقیق و جامع به زبان انگلیسی ضروری است. دانشجویان نظامی که به این زبان مسلط هستند، قادرند گزارش‌های خود را با کیفیت بالا تهیه کرده و به وضوح و دقت لازم نظامی را منتقل کنند. این امر می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های بهتر و ارزیابی دقیق‌تر وضعیت‌های عملیاتی و استراتژیک منجر شود.

هشتمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به تقویت توانایی‌های پژوهشی و تحقیقاتی کمک می‌کند. پژوهشگران و محققان نظامی که قادر به مطالعه و تحلیل متون علمی به زبان انگلیسی هستند، می‌توانند از منابع علمی گسترده‌تری بهره‌برداری کنند و به‌طور مؤثرتری به تحقیقات خود ادامه دهند. این موضوع می‌تواند به پیشرفت‌های علمی و بهبود روش‌های تحقیقاتی در زمینه‌های نظامی و نظامی منجر شود.

نهمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود تعاملات فرهنگی و بین‌المللی کمک می‌کند. در عملیات‌های بین‌المللی، آشنایی با فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف اهمیت دارد. توانایی برقراری ارتباط به زبان انگلیسی می‌تواند به دانشجویان نظامی این امکان را بدهد که با فرهنگ‌ها و شیوه‌های مختلف تعامل کنند و روابط مثبت و مؤثری با همکاران بین‌المللی خود برقرار سازند.

دهمین مزیت، تسلط بر زبان انگلیسی به بهبود آمادگی برای چالش‌های جهانی و تهدیدات نوظهور کمک می‌کند. در دنیای پیچیده و در حال تغییر امروزی، آگاهی از تهدیدات و تحولات جهانی به زبان انگلیسی می‌تواند به دانشجویان نظامی این امکان را بدهد که به‌طور سریع‌تری واکنش نشان دهند و استراتژی‌های مناسبی برای مقابله با این تهدیدات تدوین کنند. این توانایی به آنان کمک می‌کند تا در محیط‌های پرچالش جهانی به‌طور مؤثر عمل کنند و به امنیت ملی و بین‌المللی کمک کنند.

در مجموع، تسلط بر زبان انگلیسی به‌طور قابل توجهی توانایی‌های استراتژیک و عملیاتی دانشجویان نظامی را تقویت می‌کند و به آنان این امکان را می‌دهد که در محیط‌های پیچیده و بین‌المللی به‌طور مؤثری عمل کنند. این تسلط نه تنها به بهبود مهارت‌های فردی بلکه به بهبود عملکرد کلی تیم‌ها و سازمان‌ها در حوزه‌های نظامی و نظامی کمک می‌کند.

۴. بحث

هدف این پژوهش بررسی نظرات فرماندهان ارشد دانشگاه امام حسین (ع) در خصوص وضعیت، نقش و اهمیت آموزش زبان انگلیسی در نیروهای مسلح و اقدامات لازم برای بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی است. در این پژوهش چهار مقوله از مصاحبه‌های فرماندهان شناسایی شد. یکی از مهم‌ترین نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش مربوط به اهمیت برقراری ارتباطات است. برقراری ارتباطات مؤثر نقش مهمی را در هر حرفه‌ای ایفا می‌کند و نظامی‌گری نیز از آن مستثنی نیست.

امروزه، توانایی برقراری ارتباط در جامعه جهانی اهمیت فزاینده‌ای یافته و مهارت‌های ارتباطی مؤثر یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت در مأموریت‌های برون‌مرزی است. برقراری ارتباطات حرفه‌ای به‌صورت کلامی و نوشتاری موجب افزایش تبادل ارتباطات، افزایش

اثرگذاری بر افراد، مداخلات مؤثر، افزایش هماهنگی‌ها و ارتقاء روحیه افراد می‌شود و از طرفی ضعف ارتباطات حرفه‌ای منجر به تفاوت درک افراد از یکدیگر و مأموریت‌های واگذار شده و روش‌های انجام آن می‌شود.

نتایج این پژوهش هم‌راستا با مطالعات انجام‌شده توسط منشی کوا و بلوشیتسکایا (۲۰۰۸) و بوییر (۲۰۱۷) است که نشان داد "موفقیت هر فعالیت حرفه‌ای به‌طور قابل‌توجهی به میزان مهارت‌های ارتباطی متخصصان آن بستگی دارد" (ص ۱۰۱). شرکت‌کنندگان بر این عقیده بودند که پیشرفت سریع و روزافزون فناوری در زمینه‌های مختلف و همچنین شناخته شدن زبان انگلیسی به‌عنوان زبان علم و ارتباطات بین‌المللی باعث شده تا تقریباً همه منابع علمی در رشته‌های مختلف، وب‌سایت‌ها، مطبوعات، کتاب‌های مکتوب و رسانه‌های جمعی به این زبان نگارش شده و بسیاری از جدیدترین کشفیات علمی به زبان انگلیسی مستند و ثبت گردیده است. بنابراین در دنیایی که جنگ بیشتر در زمینه فناوری در جریان است، عدم آشنایی و اشراف به منابع علمی صدمات جبران‌ناپذیری به کشور وارد می‌کند. یک نیروی نظامی هنگامی می‌تواند از آمادگی صددرصدی خود اطمینان حاصل کند که افراد آن بر فناوری‌های نظامی روز دنیا اشراف داشته باشند. لذا دانستن یا آشنایی ضمنی با این زبان بستر ساز آشنایی با منابع علمی و فناوری‌های روز دنیا و توسعه فعالیت‌های علمی است. علاوه بر این، زبان انگلیسی برای برقراری ارتباط حرفه‌ای با هدف توسعه تسلط بر گفتار است که به‌طور فزاینده‌ای در محیط کار ضروری است تا افراد بتوانند طیف وسیعی از وظایف را انجام دهند و با مسائل پیچیده اجتماعی و حرفه‌ای به زبان انگلیسی برخورد کنند. جین (۲۰۱۹) معتقد است که هدف نهایی و مهم آموزش زبان انگلیسی بهبود توانایی ارتباطی دانشجویان افسری به منظور برقراری ارتباط مؤثر و موفقیت‌آمیز با سایر گفتگوکنندگان در مانورهای نظامی مختلف و عملیات‌های ترکیبی با نیروهای متفق است. به عبارت دیگر، دانشجویان افسری ملزم به توسعه نه تنها تخصص زبان‌شناسی در انگلیسی بلکه توانش ارتباطی در زمینه‌های مختلف، به ویژه زمینه‌های نظامی هستند. افزون بر این، نتایج به‌دست‌آمده در راستای مطالعه انجام‌شده توسط ارنامونته زینوس (۲۰۱۳) است که نشان داد در زمینه نظامی توانش ارتباطی فراتر از کلمات است و شامل زمینه‌های اجتماعی و قوانین اجتماعی مورد استفاده است. او اظهار داشت که در ایجاد یک محیط یادگیری معنادار،

فرماندهان ارشد باید نسبت به کاربرد اجتماعی ارتباطات و زمینه‌های مختلف زبان‌شناسی - اجتماعی که زیربنای استفاده از زبان است حساس بوده و توسعه استراتژی‌های ارتباطی مناسب را ارتقاء دهند. او همچنین استدلال کرد که تأکید باید بر ارتباط مؤثر، فراگیری مهارت‌های انعطاف‌پذیر، آشنایی با لهجه‌های بومی و غیر بومی، هنجارها و استانداردهای مختلف باشد.

علاوه بر این، نتایج این پژوهش نشان داد که فرماندهان ارشد بر نقش اساسی زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در مأموریت‌های نظامی بین‌المللی تأکید کرده و اظهار داشتند که از اهمیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی و نیاز به بهبود سطح مهارت زبان انگلیسی کارکنان نظامی به عنوان فرصتی برای مشارکت موفق‌تر در فعالیت‌ها و مأموریت‌های نظامی بین‌المللی آگاهی دارند. اهمیت زبان انگلیسی در دنیای امروز یک ضرورت انکارناپذیر است زیرا ارتباط زبان انگلیسی با موضوعاتی چون جهانی‌سازی باعث شده از چند دهه پیش این زبان به عنوان یک زبان بین‌المللی شناخته شده و جایگاه یک زبان میانجی را کسب نماید (رایت، ۲۰۰۳) و در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی، صنعتی، فرهنگی و علمی مهم‌ترین زبان دنیا به شمار می‌آید. با افزایش روند جهانی‌سازی ارتباطات بین‌المللی، برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی، تجارت جهانی و آموزش علوم جدید همگی به زبان انگلیسی صورت می‌گیرند. این نتایج از یافته‌های مطالعات انجام‌شده توسط پاتسان و زچیا (۲۰۱۸) و ارنامونته زینوس (۲۰۱۳) در مورد اهمیت زبان انگلیسی به عنوان یک زبان ارتباطی بین‌المللی در زمینه‌های نظامی حمایت می‌کند. آنها بر ایجاد توانش مهارت‌های زبان خارجی در نیروهای مسلح به عنوان مسئله‌ای اصلی برای بسیاری از کشورها در جهان تأکید دارند. به گفته ارنامونته زینوس (۲۰۱۳)، کار مشترک در گروه‌های بین‌المللی و چندرشته‌ای چالش‌برانگیز است زیرا ابتداءً از زبان انگلیسی برای انجام وظایف استفاده می‌شود. وی اظهار داشت که در حال حاضر زبان انگلیسی به عنوان زبان ارتباطی در محیط‌های نظامی بین‌المللی تبدیل شده است و روابط ضروری بین کارکنان نظامی و نیروهای بین‌المللی را تسهیل می‌کند.

در نتیجه جای تعجب نیست که انگلیسی زبان اصلی مأموریت‌های نظامی بین‌المللی در خارج از مرزهای ملی است که با ادغام نیروهای مسلح در نیروهای ائتلاف چند ملیتی انجام می‌شود. ارنامونته زینوس (۲۰۱۳) همچنین عنوان نمود که موفقیت مأموریت به ارتباط

موفق و انتقال مؤثر نظامی با نیروهای بین‌المللی و جمعیت‌های محلی نیز بستگی دارد. سوءتفاهم ناشی از عدم تسلط به زبان انگلیسی که منجر به حاشیه‌نشینی، انزوا و از دست دادن جایگاه و قدرت می‌شود، نگرانی مهمی است. او ادامه می‌دهد که:

برای یک نظامی، در سطح جهانی و ملی، محل کار نه تنها مکانی برای تعاملات حرفه‌ای فردی، بلکه پیشرفت سازمانی نیز می‌باشد؛ نه تنها محلی برای ارتقاء شخصی بلکه مهم‌تر از همه، برای نشان دادن و اعمال قدرت ملی و بین‌المللی است (ص ۹۹).

از دیگر یافته‌های این پژوهش اهمیت فعالیت‌های هم‌کوشانه در محیط‌های نظامی است. به منظور انجام موفقیت‌آمیز فعالیت‌های هم‌کوشانه در مأموریت‌های خارج از کشور اعم از تلاش‌های حافظ صلح، کمک‌های بشردوستانه و اعزام به میدان جنگ تحت فرماندهی یا قرارگاه‌های مشترک بین‌المللی، تسلط داشتن به زبان‌های خارجی به ویژه انگلیسی از اهمیت بالایی برخوردار است. زبان انگلیسی یکی از عوامل اصلی موفقیت عملیات نظامی در سراسر جهان است زیرا در فعالیت‌های هم‌کوشانه نظامی که معمولاً در ساختار یک ائتلاف انجام می‌شود، انگلیسی به‌طور سیستماتیک به‌عنوان زبان مشترک برای برقراری ارتباط بین نیروهای شرکت‌کننده مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج به‌دست‌آمده در راستای مطالعه انجام‌شده توسط ارنامونته زینوس (۲۰۱۳) است که نشان داد "انگلیسی یک زبان بین‌المللی است و در نتیجه جهانی شدن درگیری‌ها در خارج از مرزهای ملی و ادغام ارتش‌ها در نیروهای ائتلاف چندملیتی و چندفرهنگی" نقش مهمی را در انجام فعالیت‌های هم‌کوشانه در محیط‌های نظامی بین‌المللی ایفا می‌کند (ص ۸۷-۸۸). به نقل از ماستفا (۲۰۱۲)، برخی از ویژگی‌های جنگ مدرن به شرح زیر است:

۱. یک میدان نبرد یکپارچه؛
۲. عملیات‌های مشترک ترکیبی به رهبری فرماندهانی با مسئولیت مشترک ترکیبی در سراسر زنجیره فرماندهی؛
۳. به‌کارگیری و ادغام سلاح‌های دوربرد، دقیق و کشنده؛
۴. کاهش چرخه تصمیم‌گیری به چند دقیقه؛
۵. اعزام جهانی نیروها؛
۶. استفاده از شبکه‌های بزرگ با نظامی توزیع‌شده" (ص ۲۸۱).

ماستفا (۲۰۱۲) معتقد است که در چنین میدان جنگی که نیروهای مسلح در آن وارد می‌شوند، تسلط به زبان انگلیسی یک الزام است. با توجه به تغییرات در عرصه نظامی و کاهش محدودیت‌های مکان و زمان، توانایی ارتباط مؤثر و پیشرفته به‌ویژه به زبان انگلیسی از اهمیت خاصی برخوردار است. در کل، نتیجه‌گیری پژوهش حاضر به این نکته اشاره دارد که تسلط به زبان انگلیسی در نیروی نظامی در مواجهه با عملیات‌ها و مأموریت‌های نظامی بین‌المللی حائز اهمیت است و آموزش‌های هدفمند و بهبود کیفیت آموزش زبان انگلیسی در دانشگاه‌های نظامی باید در اولویت قرار گیرد.

۵. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی نظرات و درک فرماندهان ارشد دانشگاه امام حسین (ع) در رابطه با اهمیت و کاربرد آموزش زبان انگلیسی در دانشجویان رسته نظامی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که آموزش زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی، برای موفقیت در مأموریت‌های بین‌المللی و حفظ منافع ملی از اهمیت بالایی برخوردار است. این یافته‌ها با نتایج مطالعات پیشین (ارنا-مونت زینوس، ۲۰۱۳؛ اکستام و سروندی، ۲۰۱۷؛ بوبیر، ۲۰۱۷؛ پاتسان و زچیا، ۲۰۱۸؛ دهمرده و ورای، ۲۰۱۱؛ عباسیان و همکاران، ۱۳۹۰؛ ماستفا، ۲۰۱۲؛ متعی، ۲۰۱۹؛ منشی‌کوا و بلوشیتسکایا، ۲۰۰۸) که بر ضرورت یادگیری زبان انگلیسی برای تعاملات بین‌المللی تأکید دارند، هم‌راستا است.

نتایج نشان داد که توانایی‌های ارتباطی در هر حرفه‌ای، به ویژه در محیط‌های نظامی، نقش مهمی در موفقیت عملیات‌ها دارد. زبان انگلیسی به عنوان زبان میانجی در تبادل نظامی بین‌المللی نظامی و همکاری با نیروهای خارجی ضروری است. دانشگاه‌های نظامی باید بر روی آموزش زبان انگلیسی به‌طور ویژه تمرکز کنند تا افسران نخبه‌ای با توانایی‌های ارتباطی بالا تربیت کنند.

تحقیقات همچنین به اهمیت آگاهی فرهنگی در تعاملات بین‌المللی اشاره کردند. توانش بین‌فرهنگی، در کنار مهارت‌های زبان انگلیسی، برای همکاری مؤثر با افراد از فرهنگ‌های مختلف اهمیت دارد. با این حال، در برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌های نظامی ایران، توجه به این مهارت‌ها کم بوده است.

پژوهش نشان داد که برای بهبود آموزش زبان انگلیسی و کیفیت آموزش‌های نظامی، نیاز به بازنگری و بهبود زیرساخت‌ها، استانداردها و برنامه‌های آموزشی وجود دارد. دانشگاه‌های نظامی باید برای ارتقای مهارت‌های زبانی و ارتباطی دانشجویان اقداماتی مانند استفاده از فناوری‌های جدید و ایجاد انگیزه و فضای رقابتی را در نظر بگیرند.

این نتایج می‌تواند به ارتقای سیستم آموزش نظامی و آمادگی نیروهای مسلح در ماموریت‌های بین‌المللی کمک کند و باعث شود که افسران با توانایی‌های ارتباطی و فرهنگی بالا آماده شوند.

فهرست منابع:

۱. استراوس، ا.، و کوربین، ج. ۱۳۹۰. (مبانی پژوهش کیفی: فن و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای). (ا. افشار، مترجم). تهران: نشر نی.
۲. احمدی‌پور، ط. (۱۳۸۷). لزوم اتخاذ سیاست زبانی در برابر گسترش زبان انگلیسی. فصلنامه مطالعات ملی، ۳۵.
۳. آفاکل‌زاده فردوس، د. ح. (۱۳۹۳). جهانی شدن و گسترش زبان انگلیسی: ضرورت‌ها و الزامات بهره‌گیری از رویکرد انتقادی در مواجهه با زبان انگلیسی در ایران. فصلنامه /هبرد فرهنگ، ۲۵، ۱۷۹-۲۰۳.
۴. رحیمی، م.، و نبی‌لو، ز. (۱۳۸۷). جهانی شدن و ضرورت اصلاح دوره‌های آموزش زبان انگلیسی در ایران: چالش‌ها و فرصت‌ها. فناوری و آموزش، ۳(۲).
۵. رشیدزاده، ف.، و مرادیان، م. (۱۳۹۱). قوت‌ها و چالش‌های نظام آموزشی دانشگاه‌های افسری آجا. فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت نظامی، ۱۲(F6)، ۳۵-۶۴.
۶. عباسیان، غ. ر.، شیرمحمدی، ج.، و نیکوبی، م. (۱۳۹۰). ارزیابی برنامه آموزش‌های علمی در بافت سازمان‌های نظامی و ارائه الگوی آموزشی متناسب (با تأکید بر ارزیابی برنامه آموزش زبان انگلیسی دانشگاه افسری امام علی (ع)). فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت نظامی، ۳۳، ۱۱-۳۲.
۷. عباسیان، غ.، و فرجی آستانه، پ. (۱۳۹۳). تأثیر برانگیختن آگاهی نحوی و معنایی بر تقویت توانش گفتمانی زبان‌آموزان دوره‌های ضمن خدمت نظامیان. فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت نظامی، ۵۶، ۱-۲۲.
۸. علوی‌مقدم، س. ب.، و خیرآبادی، ر. (۱۳۹۱). بررسی انتقادی برنامه درسی ملی در حوزه آموزش زبان‌های خارجی. مطالعات برنامه درسی، ۷(۲۵).
۹. کل‌احمر، ا.، و عموزاده، م. (۱۳۸۸). انگلیسی به عنوان زبان میانجی جهانی و تأثیر آن بر زبان‌های دیگر. مجله پژوهش‌های علوم انسانی، ۱۰، ۱۷۷-۱۸۷.
۱۰. گلابی، س. ۱۳۷۰. (پژوهش در برنامه‌ریزی آموزشی. چاپ دوم، چاپخانه تابش).

English Sources:

1. Angelevski, S., & Hadzi-Janev, M. (2014). Contemporary challenges in military education: Macedonian Military Academy in the context. *Journal of Contemporary Military Challenges*, 12(2), 41-52.
2. Beman, W. O. (1986). *Language, status and power in Iran*. Bloomington, IN: Indiana University Press.

3. Bobyr, S. L. (2017). English for professional communication as a global language. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University, Series: Pedagogical Sciences*, (148), 22-25.
4. Brown, H. D. (2000). *Principles of language learning and teaching* (4th ed.). New York, NY: Pearson Education Company.
5. Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
6. Crystal, D. (2003). *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge, England: Cambridge University Press.
7. Dahmardeh, M., & Wray, D. (2011). Culture and English language teaching in Iran. *The Iranian EFL Journal*, 7(5), 264-281.
8. Davidheiser, S. A. (2013). Identifying areas for high-school teacher development: A study of assessment literacy in the Central Bucks School District [Master's thesis, Drexel University]. ProQuest Dissertations Publishing.
- Defense Studies Quarterly. (2022). Global communication and strategic analysis.
9. Djozo, K., Dimitrovska, A., & Angeleski, S. (2014). Evaluation of the contents of military education according to the needs of contemporary military missions. In *International Scientific Conference, Records of Proceeding* (Vol. 2, pp. 541-543).
10. Ekstam, J. M., & Sarvandy, E. (2017). English language teaching in Iran: Tradition versus modernity. *Chinese Journal of Applied Linguistics*, 40(1), 112-119.
11. Ellis, R. (1997). *SLA research and language teaching*. Oxford, England: Oxford University Press.
12. Farhady, H., Hezaveh, F. S., & Hedayati, H. (2010). Reflections on foreign language education in Iran. *TESL-EJ*, 13(4), 1-18.
13. Foroozandeh, E. (2011). History of high school English course book in Iran: 1318-1389 (1930-2010). *Roshd Foreign Language Teaching Journal*, 26(1), 57-69.
14. Graddol, D. (2006). *English next: Why global English may mean the end of 'English as a foreign language'*. London, England: British Council.
15. Hyland, K. (2016). Academic publishing and the myth of linguistic injustice. *Journal of Second Language Writing*, 33, 56-58.
16. Kachru, B. B., & Nelson, C. L. (2006). *The handbook of world Englishes*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
17. Mackey, A., & Gass, S. M. (2005). *Second language research: Methodology and design*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
18. Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design: An interactive approach* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
19. Meng, L., Mei, S., & Wenhui, H. (2020, August). Expand the research and practice of the training path of English for military cadets. In *2020 4th International Seminar on Education, Management and Social Sciences (ISEMSS 2020)* (pp. 114-117).

20. Menshikova, E. U., & Beloshitskaya, N. N. (2008). English language for professional communication.
- Military Journal. (2023). The importance of English in military strategy.
21. Mustafa, E. R. (2012). The role of foreign language in the success of global military operations and English as a global lingua franca. *International Journal of Social Sciences and Humanity Studies*, 4(1), 279-286.
22. Nagy, T. (2016). English as a lingua franca and its implications for teaching English as a foreign language. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 8(2), 155-166.
23. Nunan, D. (2003). The impact of English as a global language on educational policies and practices in the Asia-Pacific region. *TESOL Quarterly*, 37(4), 589-613.
24. Oma-Montesinos, C. (2013). English as an international language in the military: A study of attitudes. *LSP Journal - Language for Special Purposes, Professional Communication, Knowledge Management and Cognition*, 4(1).
25. Park, J. S-Y., & Wee, L. (2011). A practice-based critique of English as a lingua franca. *World Englishes*, 30(3), 360-374.
26. Pateşan, M., & Zechia, D. (2018). Foreign language education in the military. In *International Conference Knowledge-Based Organization* (Vol. 24, No. 2, pp. 351-355).
27. Pinner, R. S. (2009). ELT and the global recession. *ELT Journal*, 63(4), 390-392.
28. Poehner, M. E., & Wang, Z. (2021). Dynamic assessment and second language development. *Language Teaching*, 54(4), 472-490.
29. Richards, J. C. (2001). *Curriculum development in language teaching*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
30. Samarin, W. J. (1968). Lingua francas of the world. In J. A. Fishman (Ed.), *Readings in the sociology of language* (pp. 660-672). The Hague, Netherlands: Mouton.
31. Seidlhofer, B. (2005). English as a lingua franca. *ELT Journal*, 59(4), 339-357.
32. Spolsky, B. (2004). *Language policy*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
33. Susilo, A. P., Riskiyana, R., Lestari, E., & Yanti. (2022). Interprofessional collaboration.

بررسی تهدیدات جمع آوری اطلاعات سیگنالی در جنگ ترکیبی

روح اله عرب سرخی^۱

چکیده

تحقیق حاضر متمرکز بر موضوعی است که جنگ ترکیبی و بررسی جمع آوری اطلاعات سیگنالی را تبیین می‌نماید. باتوجه به ظهور جنگ‌های ترکیبی و ناشناخته بودن آن، این سؤال مطرح گردیده که اطلاعات سیگنالی چگونه باید از قابلیت‌های خود در این جنگ بهره ببرد؟ در این شرایط تهدیدات ترکیبی به چالش مهم امنیتی کشورها در قرن اخیر تبدیل شده است؛ تهدیداتی بسیار پیچیده، چند بعدی و به غایت مبهم. نبرد ترکیبی به دلیل تنوع راهکنش‌ها لزوماً با خشونت ظاهری همراه نیست، در عین حال بعضاً پیامدهایی به مراتب دردناک، عمیق و ماندگار به همراه دارد که از دیده‌ها پنهان می‌ماند. جنگ ترکیبی به عنوان نسل چهارم نبردها از مؤلفه‌هایی متفاوت برخوردار شده است که رسانه و ارتباطات یکی از کم‌هزینه‌ترین و در عین حال، دامنه‌دارترین و اثرگذارترین مؤلفه‌های آن است.

واژگان کلیدی: جمع آوری سیگنالی، جنگ ترکیبی، کارکردهای اطلاعات، پردازش اطلاعات.

۱. مدرس و پژوهشگر دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع).

مقدمه

معمولاً فرآیند کسب اطلاعات خام از افراد، مربوط به عملیات خارج از کشور است، اما در خلال جنگ جهانی دوم روشن شد که می‌توان این فعالیت مخفی را با جمع‌آوری اطلاعات در قلمرو داخلی تحلیلگران تکمیل کرد و تکامل بخشید. مفهوم نوین جنگ بر تبادل مؤثر و سریع حجیم اطلاعات استوار است (مکنزی، ۵۷: ۱۳۸۲). اصطلاح جنگ اطلاعاتی که در نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ مطرح شد، طیف گسترده‌ای مانند جنگ سنتی، جنگ الکترونیک، جنگ سایبری و جنگ شبکه‌ها را شامل می‌شود. بنابراین، جنگ اطلاعاتی مانند فیل مولانا است که هرکس برداشتی از آن به دست می‌دهد و باید نگرش جامع داشت تا ابعاد مختلف آن همزمان در نظر گرفته شود. جنگ اطلاعاتی طبقه یا مجموعه‌های از فنون شامل جمع‌آوری، انتقال، حفاظت، ممانعت از دسترسی، ایجاد اغتشاش و افت کیفیت در اطلاعات است که از طریق آن، یکی از طرفین درگیر، بر دشمنان خود به مزیت چشمگیر دست یافته و آن را حفظ می‌کند (لیبکی، ۱۱۶: ۱۹۹۵) در جنگ اطلاعاتی، ارتش‌های بزرگ مستقر در مواضع، به نبرد فرسایشی و خونین نمی‌پردازند بلکه نیروهای کوچک و چابک و مجهز به اطلاعات ماهواره‌ای و حسگرهای میدان جنگ، با سرعت و در مکانهای غیرمنتظره، ضربه خود را به حریف وارد می‌کنند. چون انقلاب اطلاعات سبب تغییر در نحوه ورود جوامع به منازعات و جنگیدن مرکز نیروهای مسلح آنها شده است. (مرکز مطالعات راهبردی، ۳: ۱۳۷۹) تحولات فناوری‌های اطلاعاتی و نظامی بر راهبرد جنگ اثرگذار است استفاده از سلاح لیزری پر قدرت، امواج رادیویی، مهندسی ژنتیک، ادوات بدون سرنشین، گلوله‌های هوشمند، سلاح‌های دور برد و ... از عواملی هستند که راهبرد جنگ کشورها را متحول کرده اند. جنگ ترکیبی با عنایت به این نکته و مباحث بندهای پیشین، جنگی چند بعدی است و حاصل جمع انواع جنگ‌ها تا به حال محسوب می‌شود. رهبر انقلاب اسلامی در دیدار با پرسنل نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در حسینیه امام خمینی (ره) نسبت به نبرد ترکیبی دشمن علیه جمهوری اسلامی هشدار دادند و فرمودند نمی‌توانیم در برابر تهاجم ترکیبی دشمنان در موضع دفاعی بمانیم و باید در زمینه‌های مختلف از جمله رسانه‌ای، امنیتی، اقتصادی متقابلاً تهاجم ترکیبی داشته باشیم (۱۹ بهمن ۱۴۰۰). سابقه اشارات و ارجاعات رهبر معظم انقلاب به

تهاجم ترکیبی دشمن فقط مربوط به این دیدار نیست بلکه معظم‌له بارها در طول سال‌های گذشته به انواع تهاجم دشمن علیه جمهوری اسلامی با عناوینی نظیر جنگ نرم، جنگ تبلیغاتی، جریان تحریف، انقلاب رنگی، جنگ دیپلماسی، جنگ نیابتی، نفوذ و... اشاره داشته‌اند؛ ایشان از تهاجم ترکیبی دشمن که مجموعه‌ای است از همه اقدامات خصمانه که به صورت همزمان و یکپارچه علیه ملت ایران بکار می‌رود نام بردند. به این مسأله باید توجه داشته باشیم که اساساً شخصیت و هویت جنگ‌ها تغییر کرده است و به منظور رسیدن به اهداف راهبردی گزینه‌های زیادی وجود دارد که عموماً با جنگ مسلحانه کلاسیک ادغام و ترکیب می‌شوند. به عبارتی جنگ ترکیبی فرصت آزمون و خطا نیست؛ کشوری موفق است و می‌تواند تهدیدات و حملات را خنثی کند که مستقیم فرماندهی و کنترل خود را با اقتضائات جدید به‌روز کرده باشد.^۱

به نظر صاحب‌نظران آنچه باعث رشد تهدیدات ترکیبی شده است (به استناد مطالعات دانشگاه دفاع ملی سوئد در کتاب «مقابله با تهدیدهای ترکیبی» که در سال ۲۰۱۸ به چاپ رسیده است) شش عامل تغییر ماهیت نظم جهانی، توسعه سریع فناوری‌های جدید در فضای سایبر، جهانی شدن نوع جدیدی از اقدامات مبتنی بر شبکه، تغییر فضای اطلاعات و چشم‌انداز رسانه، تغییر ماهوی درگیری و جنگ و بویژه تغییرات نسلی هستند که هر کدام قابل توضیح و تبیین است.

۱. راهبردهای مقابله با جنگ ترکیبی

جنگ ترکیبی یکی از روش‌های نوین جنگی است که در آن از ترکیبی از روش‌های نظامی و غیرنظامی استفاده می‌شود. این نوع جنگ در سراسر جهان مشاهده می‌شود و کشورهای مختلفی در آن شرکت دارند. برای مثال، در منازعات عراق، افغانستان، سوریه و یمن جنگ ترکیبی در حال اجرا است. همچنین برخی از کشورها ممکن است از جنگ ترکیبی به عنوان یک راهبرد برای تحقق اهداف خود استفاده کنند. برای مثال ایران به عنوان یک کشور موثر و جریان‌ساز در منطقه خاورمیانه و در عرصه بین‌المللی، همواره از ناحیه

آمریکا و هم‌پیمانان آن در معرض تهدیدهای چندوجهی در چارچوب جنگ‌های ترکیبی قرار گرفته است. توجه داشته باشید که این فقط چند مثال از کشورهایی است که در جنگ ترکیبی شرکت دارند و لیست کاملی نیست. همچنین، شرکت در یک جنگ ترکیبی لزوماً به معنی اقدامات ناقض قوانین بین‌المللی نیست، بلکه بستگی به چگونگی استفاده از این راهبرد دارد. طبیعی است کشوری که در معرض نبرد ترکیبی قرار می‌گیرد باید در برابر آن اقدام به ساماندهی «دفاع و تهاجم ترکیبی» کند. باید نبرد ترکیبی دشمن را با تمام امکانات پاسخ داد و کار مقابله با تهدید ترکیبی را صرفاً متوجه نیروهای مسلح ندانست. در دفاع ترکیبی باید همه بخش‌های کلیدی جامعه در مراحل برنامه‌ریزی و اجرا در نظر گرفته شده و به میدان بیایند و در این میان البته مهم‌ترین نقش را دستگاه‌های رسانه‌ای و تبلیغی به عهده دارند چه در حوزه تبیین و چه در حوزه آفند.^۱

۱-۱. برخی از راهبردهای مقابله با جنگ ترکیبی عبارتند از:

- ۱-۱-۱. تقویت تاب آوری اجتماعی: افزایش توانایی جامعه برای مقابله با تهدیدات و بحران‌ها.
- ۱-۱-۲. کاستن از اختلافات و تقویت انسجام: ایجاد همبستگی و وحدت در بین اعضای جامعه.
- ۱-۱-۳. ارتقای سیستم‌های ارتباطی: بهبود و تقویت شبکه‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی.
- ۱-۱-۴. محافظت از زیرساخت‌های حیاتی: حفاظت از سیستم‌های حیاتی که برای عملکرد جامعه ضروری هستند.
- ۱-۱-۵. مقابله با اطلاعات جعلی و ارتقای سواد رسانه‌ای: شناسایی و مقابله با اخبار و اطلاعات غیردقیق یا جعلی و افزایش آگاهی و دانش افراد در برابر این نوع اطلاعات.
- ۱-۱-۶. برنامه‌ریزی عملیاتی و هماهنگ‌سازی دریافت اطلاعات لحظه‌ای: برنامه‌ریزی برای عملیات و هماهنگ‌سازی جمع‌آوری اطلاعات.
- ۱-۱-۷. تقویت سایبری و استفاده از مکانیزم‌های پاسخگویی مداوم: افزایش توانایی در برابر حملات سایبری و استفاده از روش‌های پاسخگویی سریع و مداوم.
- ۱-۱-۸. ایجاد سیستم کنترل و فرماندهی نیرو در میدان رویارویی: ایجاد سیستم‌های کنترل و فرماندهی برای هدایت نیروها در میدان نبرد.
- ۱-۱-۹. جمع‌آوری، پردازش و تحلیل مداوم داده‌های محیطی: جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها برای درک بهتر محیط و تهدیدات ممکن^۱.

۲. ویژگی‌های جنگ ترکیبی

نبرد ترکیبی حائز برخی ویژگی‌هاست که بسیار قابل توجه‌اند. در نبرد ترکیبی جنگ از حالت سنتی خارج می‌شود. یعنی در شیوه سنتی جنگ در انحصار دولت‌هاست و در مقیاس ملی انجام می‌شود اما در جنگ ترکیبی وسایل و روش‌های مورد استفاده نامحدود است و طرف مقابل لزوماً دشمن رسمی و شناخته شده نیست. زمان، مکان، طرفین درگیر و بسیاری

از عوامل در این جنگ دستخوش تغییر می‌شوند. شرایط حالت عدم قطعیت و پیش‌بینی‌ناپذیری پیدا می‌کند. این نبرد وابستگی زیادی به فناوری‌های نوین دارد و باوجود شدت و قدرت تخریب بالا در نبرد ترکیبی اما چون مصداقی از حمله نظامی در آن نیست لذا الزامی برای پشتیبانی پیمان‌های بین‌المللی هم ایجاد نمی‌کند. این جنگ ذاتاً نامنظم، نامتقارن، غیرخطی و به غایت مبهم است یعنی در واقع می‌توان گفت در این نبرد مرز میان جنگ و صلح بدرستی روشن نیست. طولانی شدن نبرد و خستگی مفرط نیروهای مورد هدف در نبرد ترکیبی از دیگر ویژگی‌های این نبرد است. در این نبرد رسانه نقش ویژه دارد و از رسانه و انواعی از تاکتیک‌ها رسانه‌ای برای تأثیرگذاری بر افکار عمومی استفاده می‌شود. رشد بی‌سابقه رسانه و ارتباطات اجتماعی تقریباً امکان ایجاد تغییر، دستکاری و بازآفرینی تصویر هر واقعیتی را در اذهان عمومی فراهم کرده است و این مهم به پیچیدگی و تأثیر نبردهای ترکیبی افزوده است. در جنگ ترکیبی استفاده از بستر سایبر برای انگاره‌سازی در ذهن مردم، ایجاد تصویر مطلوب از دشمن و تصویر ناموجه و مخدوش از دولت در اذهان عمومی مورد توجه قرار می‌گیرد. یکی از تهدیدات جدی عرصه رسانه در نبرد ترکیبی، انتشار اخبار جعلی است که در این رابطه از تکنیک اطلاعات‌شویی بهره گرفته می‌شود. اطلاعات‌شویی^۱ رویکردی برای اثرگذاری در یک محیط رسانه‌ای در نبرد ترکیبی است. در طی این فرآیند بازیگر متخاصم به اطلاعات غلط و فریبکارانه از طریق واسطه‌ها (افراد متعددی که خواسته یا ناخواسته در کمپین‌ها حضور دارند) مشروعیت می‌بخشد تا با تحریف تدریجی یک روایت، منبع اصلی اخبار ناپدید شده و کنشگر متخاصم در مرحله جایگزینی بتواند روایت جعلی را جایگزین واقعیت کند. لایه‌بندی مهم‌ترین مرحله در فرآیند اطلاعات‌شویی است که در این مرحله روایت جعلی در فاز جایگزینی وارد منابع محتوایی شده و در چرخه اخبار رشد کرده و در نهایت به دلیل فراگیر شدن، این روایت (جعلی) وارد گفتمان عمومی جامعه می‌شود. یکی دیگر از عناوینی که در نبردهای ترکیبی مورد توجه قرار گرفته است «نئوتروریسم» به عنوان یکی از راهبردهای مهم در اجرایی کردن نبرد ترکیبی است. نئوتروریسم عبارت جدیدی است که توسط استادان مطالعات امنیتی در دانشگاه

بلا روس ابداع شد و نقطه شروع نبرد را اثرگذاری بر نخبگان فکری و تأثیرگذاران درونی و بیرونی هر جامعه معرفی می‌کند و قائل به کنترل مناسبات فضای واقعی از طریق اثرگذاری بر چهارچوب‌های پذیرفته شده فکری و ارزشی جامعه هدف است، گاه این تأثیرگذاری به تغییر رویکرد مردم و گاه به تشکیل و تقویت گروه‌های تندرو و ایجاد آشوب یا درگیری مسلحانه می‌انجامد.

۳. هدف دشمن از تهاجم ترکیبی

طبیعی است که هدف اصلی نیروی متخاصم از نبرد ترکیبی در وهله اول به هم زدن نظم و تضعیف توان رقیب و نهایتاً براندازی و اضمحلال است، اقدامی که دشمنان در طول این سال‌ها علیه بسیاری از ملت‌ها بکار برده‌اند. به لحاظ واژه شناسی واژه جنگ ترکیبی برای اولین بار توسط فرانک هافمن در سال ۲۰۰۷ در مقاله «منازعات در قرن ۲۱، ظهور جنگ‌های ترکیبی» استفاده شد. البته خود هافمن می‌گوید این واژه را ابتدا «رابرت واکر» یکی از تفنگداران امریکایی در سال ۱۹۹۸ استفاده کرده است اما استفاده از این واژه پس از الحاق کریمه به روسیه در ۲۰۱۴ به صورت برجسته‌تری استفاده شد. روسیه تصرف کریمه را با یک حمله سایبری به اوکراین آغاز کرد و حمله را با نبرد الکترونیک پشتیبانی کرد تا مقامات کریمه ارتباط خود را با کی‌یف از دست دادند. روسیه به وسیله رسانه‌ها حس سردرگمی و انفعال را در بین ساکنان کریمه تشدید کرد و نهایتاً کریمه بدون خونریزی اشغال شد. جنگ‌های ترکیبی روسیه با عنوان دکترین «گراسیموف» شناخته می‌شود.

۴. تهدیدات اطلاعات سیگنالی

۴-۱. معرفی جمع آوری اطلاعات سیگنالی

احتمالاً هیچ مسئله‌ای به اندازه کاربرد فن آوری در جاسوسی، بشر را شیفته خود نساخته است. کشورها مبالغ عظیم پول را به صورتی بی‌سابقه، صرف توسعه شگفت‌انگیزترین فن آوری‌ها برای جاسوسی کرده‌اند. در ابتدا قرار بود فن آوری، اطلاعات انسانی را تکمیل کند. به عبارت دیگر بنا بود وسایل فنی، آنجا که استفاده از اطلاعات انسانی، محدودیت داشته و یا خطرناک است، به کار گرفته شود. بعدها پیگیری توسعه فن آوری خودش به یک دل‌مشغولی برای بیشتر کشورها تبدیل شد. نتیجه این امر، تولید مقادیر عظیم اطلاعات خام بود که گاهی

امکان پردازش و تحلیل مناسب آن وجود نداشت. با این وجود، در فرآیند توسعه فن آوری ها، پیشرفت های فنی فوق العاده و چشمگیری رخ داد. در واقع بیشتر هزینه و تلاشی که صرف پیشرفت در زمینه پرتاب موشک، تصویربرداری ماهواره ای، مسافت سنجی، الکترونیک هوابرد، عکسبرداری دیجیتال، فن آوری نوری، مینیاتور یا ریزسازی، انتقال داده و رهگیری، رمزنگاری، ارتباط از راه دور و بسیاری از فن آوری های دیگر شد، به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از نیازهای جامعه اطلاعاتی بوده است. تمام این پیشرفت ها بالاخره به مرور زمان به وجود می آمدند اما وجوه هنگفتی که سازمان های اطلاعاتی صرف پژوهش کردند، آهنگ ایجاد اختراعات و نوآوری ها را به طور قابل توجهی شتاب بخشید. تلاش جهت کسب و دریافت و گردآوری اطلاعات از منابع و اهداف بالقوه و بالفعل مورد نظر، به منظور تامین نیازمندی ها توسط منابع، تجهیزات و عناصر مربوطه جمع آوری اطلاعات می باشد. هرگونه اقدام جهت رهگیری و شناسایی اطلاعات تشعشع شده از امواج الکترومغناطیس رادیویی و راداری از منابع و اهداف بالقوه و بالفعل، به منظور تامین نیازمندی اطلاعات از انواع تجهیزات و تسلیحات، جمع آوری اطلاعات سیگنالی نامیده می شود. امروزه جمع آوری اطلاعات در ابعاد گوناگون مورد توجه عموم کشورها قرار گرفته و هر روز دامنه و نوع جمع آوری گسترش داده می شود به طوریکه جمع آوری اطلاعات سیگنالی^۱ در سرلوحه سایر شاخه های جمع آوری اطلاعات می باشد. مأموریت جمع آوری اطلاعات سیگنالی از عوامل تهدید کننده و ارائه خدمات لازم مشتمل بر رهگیری، پردازش و تجزیه تحلیل سیگنال های الکترونیکی و ارتباطی در ابعاد نظامی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی می باشد. سیستم ها و واحدهای جمع آوری سیگنالی، در ابعاد تاکتیکی و راهبردی اقدام به رهگیری و شناسایی سیگنال های الکترونیکی و رادیویی دشمن نموده و ضمن ثبت و ضبط در آرشیوهای اطلاعاتی، پردازش لازم نسبت به افزایش و یا کاهش توان بالقوه و بالفعل دشمن را به عمل می آورد. از سوی دیگر جمع آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل اطلاعات تشعشع شده از امواج الکترومغناطیس از منابع و اهداف بالقوه، به منظور تامین اطلاعات از انواع تجهیزات و تسلیحات که شامل

دو بخش اصلی جمع آوری اطلاعات ارتباطی^۱ و جمع آوری اطلاعات الکترونیکی^۲ که، بر عهده جمع آوری اطلاعات سیگنالی است. مهمترین مرحله در اطلاعاتی سیگنالی دستیابی به رهگیری سیستم های الکترونیکی ارتباطی و غیرارتباطی است.

۲-۴. روند توسعه جمع آوری اطلاعات سیگنالی

از اواخر قرن نوزدهم علائم رادیویی برای ارتباطات نظامی به کار گرفته شد. در اوائل قرن بیستم، در حین جنگ روسیه و ژاپن، کشتی های ژاپنی که ناوگان روسی را تعقیب می کردند، اطلاعات رادیویی را به وسیله بی سیم به فرماندهان عالی ژاپن گزارش می دادند. در خلال جنگ جهانی اول سال ۱۹۱۴ استفاده از امواج الکترومغناطیسی به طور موثری برای ارتباطات به کار رفت و این خود منشاء تحولاتی چند در عرصه مبحث اطلاعات سیگنالی می باشد. در سال ۱۹۱۷ اختراع تلفن و به فاصله چند سال پس از آن اختراع رادار در ایالات متحده و اروپا باعث تحولی نوین در به کارگیری از امواج الکترومغناطیسی در تمام عرصه های زندگی انسان شدند.

شکل ۱ سامانه راداری جمع آوری اطلاعات الکترونیکی

در جنگ جهانی دوم که در سال ۱۹۴۱ اتفاق افتاد، ارتش ایالات متحده درصدد برآمد که برای تجهیز سیستم های هشدار دهنده خود در مقابل حمله ژاپنی ها از رادار استفاده کند. در جنگ جهانی دوم به موازات به کارگیری امواج الکترومغناطیسی در ارتباطات رادیویی و راداری نظامی، دست اندرکاران امور مذکور درصدد برآمدند که برای پی بردن به قصد دشمن،

پیش‌بینی نیت وی و یا تخریب سیگنال‌های مخابراتی دشمن دست به اقدامات آگاهی یا خبرگیری بزنند. از مهمترین این اقدامات در جنگ جهانی دوم مربوط به آگاهی و خبرگیری از اطلاعات سیگنالی و اقدامات جنگ الکترونیک بود. اطلاعات سیگنالی در این دوران که تنها به آگاهی و خبرگیری از سیگنال‌های مخابراتی از راه دور و خبرگیری از سیگنال‌های مخابراتی غیرصوتی تقسیم می‌گردید، توسط طرفین به کار گرفته می‌شد. رویدادهای سال های ۱۹۴۰-۴۱ منجر به استفاده از فعالیت جمع‌آوری اطلاعات الکترونیکی گردید. سیستم پردازش اطلاعات ارتباطی بسیار پیشرفته انگلیسی / آمریکایی، اغلب با عنوان اشلون معروف می‌باشد. این عنوان در سال ۱۹۹۷ در خلال گزارشی در یکی از کنفرانس‌های اروپایی فاش شد. آمریکایی‌ها با به‌کارگیری وسیع سیستم‌های شنود (هوایایه، زمین‌پایه، دریا پایه) توانستند با اطلاعات بسیار زیادی از سیستم‌های ارتباطی و راداری و نحوه عملکرد شبکه‌های ارتباطی و مشخص کردن خصوصیات الکترونیکی سلاح‌های هدایت شونده در جنگ خلیج فارس، جنگ کوزوو، جنگ افغانستان و جنگ عراق موفقیت‌هایی کسب نمایند.

۳-۴. مفهوم اطلاعات سیگنالی با جنگ ترکیبی

اطلاعات سیگنالی به طور کلی به معنی جمع‌آوری اطلاعات از پیام‌های رادیویی است. بنابراین، چند دسته جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی بر حسب نوع و منبع پیام‌های رادیویی وجود دارد. گاهی اوقات، اطلاعات سیگنالی به خودی خود کامل است، یعنی نیازی به تفسیر و تحلیل بیشتر ندارد. اما گاهی اطلاعات تمام شده نیست و تحلیل‌گران باید آن را تحلیل کنند. اطلاعات سیگنالی را می‌توان در پایگاه‌های زمینی، کشتی‌ها، هواپیماها و ماهواره‌ها جمع‌آوری کرد. ایالات متحده چهار دسته ماهواره‌های جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی در مدارهای ایستگاه زمینی یا ثابت بر زمین، بیضی شکل و کم ارتفاع قرار داده است. اطلاعات نشان خوانی بسیار حساس است و در مجراهای خاصی که فقط پرسنل ویژه به آن دسترسی دارند، مدیریت می‌شود. در ایالات متحده، سازمان امنیت ملی، سازمان اصلی مدیریت تمام مسائل مربوط به جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی است و اطلاعات را بین تمام اعضای دیگر جامعه اطلاعاتی و نیز مراکز فرماندهی ارتش توزیع می‌کند. جنگ ترکیبی به یک راهبرد نظامی گفته می‌شود که آمیخته‌ای از جنگ سیاسی، جنگ کلاسیک، جنگ نامنظم، جنگ مجازی، خبررسانی جعلی، دیپلماسی، جنگ دادگاهی، مداخله در انتخابات کشورهای

خارجی، برهم زدن بافت جمعیتی، مهاجرپذیری، یورش فرهنگی، ایجاد تضاد دینی و اینگونه موارد ساخته شده باشد. تهدیدات اطلاعات سیگنالی می‌توانند بخشی از جنگ ترکیبی باشند. این تهدیدات می‌توانند شامل حملات سایبری، فریب سایبری و تهدیدات سایبری باشند. این تهدیدات می‌توانند به عنوان یکی از ابزارهای استفاده شده در جنگ ترکیبی باشند، که می‌تواند شامل استراتژی‌های نظامی و غیرنظامی باشد. به عنوان مثال، در جنگ ترکیبی، یک دولت ممکن است از تهدیدات اطلاعات سیگنالی برای ایجاد اختلال در سیستم‌های اطلاعاتی یک کشور دیگر استفاده کند. این می‌تواند شامل حملات سایبری به سیستم‌های کنترل ترافیک هوایی، شبکه‌های برق، یا سایر زیرساخت‌های حیاتی باشد.^۱

۴-۴. تقسیم بندی زیرشاخه‌های اطلاعات سیگنالی

اطلاعات سیگنالی بسته به منبع پیام‌های رادیویی به چند زیرشاخه تقسیم می‌شود:

(الف) اطلاعات ارتباطی: اطلاعات سیگنالی شامل تفسیر و تحلیل پیام‌های رادیویی

نظامی، تله‌تایپ و فکس؛

(ب) اطلاعات الکترونیکی: به رهگیری و تحلیل پیام‌های حاصل از وسایل الکترونیکی

که ارتباطی با صدای انسان یا متن ندارند، مربوط می‌شود. این نوع اطلاعات معمولاً به پیام‌های حاصل از رادار، مبادله پیام‌های آی.اف.اف.^۲ (شناسایی دوست از دشمن)، لینک داده‌ها و پرتاب موشک می‌پردازد.

(ج) اطلاعات مسافت‌سنجی:^۳ اطلاعات سیگنالی شامل رهگیری و تحلیل پیام‌های مورد

استفاده در آزمایش‌های موشکی است. نام اطلاعات مسافت‌سنجی به این دلیل است که رهگیری به پیام‌های مسافت‌سنجی که در هدایت پرتاب موشک بسیار مهم است، محدود می‌شود.

1. <https://fa.wikipedia.org>

2. IFF (Identification Friend or Foe).

1. Telemetry Intelligence.

د) اطلاعات نشان‌خوانی تجهیزات خارجی^۱: اطلاعات سیگنالی شامل اطلاعات فنی مهم راجع به سیستم‌های دشمن که به برآورد تهدیدهای فنی و فعالیت‌های روزآمدسازی سیستم‌های تسلیحاتی خودی کمک می‌کند.

۵-۴. تهدیدات مرتبط با اطلاعات سیگنالی

امروزه جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی به حدی از تکامل رسیده است که می‌تواند اطلاعاتی راجع به نوع و مکان ضعیف‌ترین فرستنده‌ها مانند دستگاه‌های وی.اچ.اف^۲ که در یک میدان نبرد استفاده می‌شوند، ارائه دهد. این تکامل یک شبه به دست نیامده است. آن سوی این تکامل، سرمایه‌گذاری میلیارد دلاری و کار هزاران دانشمند قرار دارد. ایالات متحده از جنگ جهانی دوم به بعد روی این نوع اطلاعات کار کرده است و به این دلیل، در این زمینه، پیشرو و پیشگام است. دریا سالار نیمیتز از فرماندهان نیروی دریایی ایالات متحده در ارزشیابی نقشی که تجهیزات رهگیری پیام در صحنه نبرد اقیانوس آرام در طول جنگ جهانی دوم ایفا کردند، به این مطلب اشاره می‌کند که برخورداری از این تجهیزات برابر با داشتن یک ناوگان کامل بوده است.

شکل ۲ سامانه جمع‌آوری اطلاعات الکترونیکی تاکتیکی

جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی از اواخر دهه ۱۹۵۰ به بعد، نقشی حیاتی در جامعه اطلاعاتی ایالات متحده ایفا کرد. پس از تیره شدن روابط چین و شوروی به خصوص بعد

2 . Foreign instrumentation system intelligence

3 . VHF

از درگیری بر سر جزیره دامانسکی^۱، ماهواره‌های اسپوتنیک^۲ برد برای بررسی استقرار نیروهای شوروی در مرز چین مورد استفاده قرار گرفتند. جامعه اطلاعاتی ایالات متحده از این ماهواره‌ها برای ردیابی بمب‌افکن‌های جدید شوروی استفاده می‌کرد. این امر با نظارت بر ارتباطات شبکه‌های رادیویی که پرواز بمب‌افکن‌ها را هنگام آموزش فشرده، کنترل می‌کردند، انجام می‌شد. ماهواره‌های جمع آوری اطلاعات سیگنالی در دهه ۱۹۷۰ برای جمع آوری اطلاعات در ویتنام و نیز در طول جنگ هند و پاکستان مورد استفاده قرار گرفتند. آن‌ها همچنین از آزمایش موشک‌های ضد هوایی اس‌اس-۵ شوروی برای مقابله با کلاهک‌های موشکی بالستیک در پایگاه آزمایشی ساری شاگان پرده برداشتند. اولین بار در طول جنگ اعراب و رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۷۴، از سیستم‌های جمع آوری اطلاعات سیگنالی در پشتیبانی از عملیات‌های جنگی برای نظارت بر رادارهای دفاع هوایی، پایگاه‌های پرسنلی و فرماندهی کشورهای عرب و نیز برای رهگیری مکالمات خلبانان عرب استفاده شد. جامعه اطلاعاتی ایالات متحده بر اساس اطلاعات ارتباطی در مورد موشک‌های شوروی توانست تولید و آزمایش موشک‌های جدید شوروی را زیر نظر بگیرد. این اطلاعات در کمک به دولت ایالات متحده در مذاکرات راجع به محدودسازی نیروهای هسته‌ای استراتژیک، بسیار ارزشمند بود. به عنوان مثال، در مورد موشک اس‌اس-۲۰، جامعه اطلاعاتی ایالات متحده توانست بفهمد که این موشک با وزنه تعادل ۹۰۰ کیلوگرمی آزمایش شده و توانمندی‌های آن بیش از آنچه آزمایش نشان می‌دهد، است. همچنین اولین نشانه تولید موشک آی.سی.بی.ام^۳ توسط اطلاعات علائم بدست آمد. این اطلاعات با رهگیری و رمز شکنی یک مکالمه رادیویی بین اعضای کمیته اجرایی حزب کمونیست و طراحان موشک از طریق تلفن بی‌سیم اتومبیل تهیه شد. مکان مجتمع‌های موشکی متحرک روی ریل از طریق ارتباطات رادیویی رمزنگاری شده بین مجتمع‌های جنگی و مراکز فرماندهی نیروهای موشکی مشخص شد. همچنین شناسایی پایگاه راداری شوروی در آبالاکووی سبیری از روی اطلاعات علائم صورت گرفت - ماهواره جاسوسی کی.اچ - ۹ بعدها توانست وجود آن را تایید کند. در

1. Damansky.

2. Sputnik.

3. Intercontinental Ballistic Missile.

واقع، اولین اخبار مربوط به فاجعه هسته‌ای چرنوبیل در سال ۱۹۸۶ با رهگیری ارتباطات رادیویی بین کی‌یف و مسکو در همان روز به دست آمد. ماهواره هشدار موشکی ایمپوس از طریق تحلیل پس زمینه مادون قرمز زمین این اخبار را تایید کرد و ماهواره‌های هواشناسی اداره کل اقیانوس‌شناسی و جوشناسی ایالات متحده نیز بر آن‌ها صحه گذاشت. ماهواره شناسایی نوری کی‌اچ - ۱۱ تازه در روز سوم توانست از خرابه‌های رآکتور عکس بگیرد. یکی از اولین هشدارهای حمله عراق به کویت توسط سامانه‌های جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی ارائه شد، هنگامی که رادار تالکینگ^۱ شوروی در ۲۹ ژوئیه ۱۹۹۰ دوباره فعال شد. این رادار با شعاع ۳۵۰ مایلی به مدت چند ماه غیرفعال بود و فعال‌سازی ناگهانی آن نشان داد که مساله‌ای جدی پیش آمده است. پس از آن، در طول جنگ، ماهواره‌های جمع‌آوری اطلاعات سیگنالی به صورت شبانه‌روزی کار می‌کردند و پشتیبان عملیات‌های جنگی وسیع ایالات متحده بودند. در واقع، آن‌ها داده‌های بسیار عظیمی را از شبکه‌های رادیویی فرماندهی و کنترل نظامی عراق گرفته تا اطلاعات مربوط به پروازهای هواپیماهای عراقی یا حرکت تانک‌ها، با توجه به گفتگوهای رادیویی خدمه ارائه دادند، به‌طوری که سازمان امنیت ملی ناچار شد تعداد مترجمان زبان عربی را افزایش دهد تا بتواند این حجم عظیم اطلاعات را به سرعت پردازش کند.

۶-۴. تهدیدات جمع‌آوری اطلاعات ارتباطی

از بین انواع جمع‌آوری سیگنالی، جمع‌آوری مخابراتی قدیمی‌ترین روش است که تقریباً از زمان استفاده بی‌سیم برای ارتباطات نظامی و دیپلماتیک به کار گرفته شده است. اطلاعات ارتباطی (مخابراتی) به اطلاعاتی گفته می‌شود که از طریق رهگیری انواع سیستم‌های ارتباطی و مخابراتی دشمن و تجزیه و تحلیل مکالمات بین واحدهای مختلف سیستم فرماندهی و کنترل در سطح نیروهای هوایی، زمینی، دریایی پلیس، شبکه دیپلماتیک و دفاع هوایی با استفاده از سیستم‌های رادیویی، تلفن، بی‌سیم، تلگراف، تله‌تایپ، ارسال اطلاعات به صورت داده، پست الکترونیکی، فکس و غیره بدست می‌آید. تا پایان جنگ جهانی دوم برای قدرت‌های بزرگ جمع‌آوری مخابراتی در کنار رمزشکنی، چه در زمان جنگ و چه در زمان صلح،

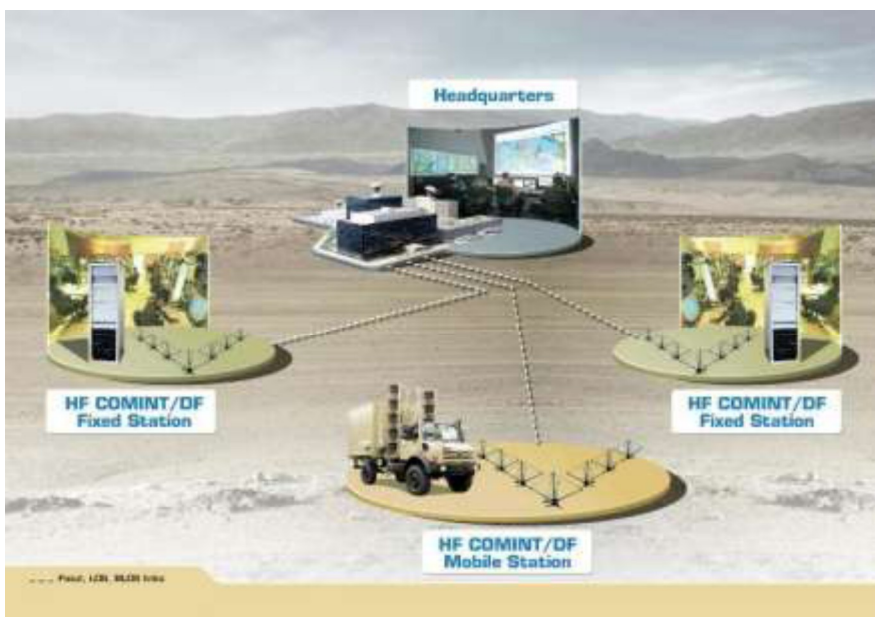
از هر منبع دیگر اطلاعات، اهمیت بیشتری داشت. نیروی دریایی انگلستان در جنگ جهانی اول، جهت کسب اطلاع قبلی از هرگونه اقدام مخاطره آمیز آلمانی‌ها در دریای شمال، یکی از اولین استفاده‌ها از جمع‌آوری مخابراتی را صورت داد. به علاوه در ابتدای جنگ، انگلیسی‌ها کابل‌های زیرآبی تلگراف آلمان را که تماس این کشور را با آمریکا، آفریقا و اسپانیا برقرار می‌نمود، قطع نمودند. در نتیجه تلگرام‌های دیپلمات‌های آلمانی به آن مناطق که با بی‌سیم مخابره می‌شد، به وسیله ایستگاه‌های مراقبتی نیروی دریایی سلطنتی انگلیس شنود می‌شد. یکی از روشن‌ترین نمونه‌های تاثیر جمع‌آوری مخابراتی در جنگ، پیروزی نیروی دریایی آمریکا بر نیروی دریایی ژاپن در جنگ میدوی^۱ بود. ژاپن بعد از موفقیت چشمگیر خود در حمله به بندر پرل‌هاربر در دسامبر ۱۹۴۱، امیدوار بود تا با اشغال جزیره سوق‌الجیشی میدوی و شکست دادن باقی مانده نیروی دریایی آمریکا در اقیانوس آرام، این پیروزی را تداوم بخشد.

شکل ۳ مجموعه سامانه‌های جمع‌آوری اطلاعات ارتباطی تاکتیکی

در صورتی که نقشه ژاپنی‌ها می‌گرفت، هاوایی در معرض حمله واقع می‌شد و امکان داشت مطابق شرایط کیوتو دولت آمریکا مجبور شود تن به صلح دهد. برای ژاپنی‌ها، پیروزی سریع در اقیانوس آرام حیاتی بود. درگیری در یک جنگ طولانی و فرسایشی با ارتش پرتعداد و نیرومندتر آمریکا، در ذهن آن‌ها به معنای شکست بود. به هر حال ژاپنی‌ها نمی‌دانستند که

متخصصا رمزشکنی نیروی دریایی آمریکا درهاوایی، در حال کسب موفقیت‌هایی در شنود و شکستن پیام‌های رمز نیروی دریایی آن‌ها می‌باشند. در نتیجه نیروهای آمریکا از قبل، به نیت ژاپن برای حمله به میدوی و نقشه‌های انجام این کار آگاه بودند. در چهارم ژوئن دریادار نیمیتز با استفاده از این اطلاعات به ناوگان دریایی ژاپنی‌ها در شمال جزیره حمله کرد و چهار ناو هواپیما بر دشمن را منهدم نمود. لذا تقریباً تمام توان ژاپن برای انجام عملیات گسترده در اقیانوس آرام از بین رفت. هر چند قاعدتاً حساس‌ترین پیام‌های رادیویی جهت حفاظت از محتوی محرمانه آن‌ها باید رمز شوند، اما برخی از حوزه‌های جمع‌آوری مخابراتی هنوز بی نیاز از رمزشکنی است. برخی از پیام‌های رادیویی، به علت هزینه‌بری و دشواری کار، رمز نمی‌شوند. مثلاً پیام‌های تاکتیکی، نظیر آن‌هایی که بین هواپیماها و ایستگاه‌های کنترل زمینی مبادله می‌گردند، اغلب به صورت غیررمزی پخش می‌شوند. در برخی از مواردی که پیام رمز نمی‌شود، اعتقاد بر این است که حریف نمی‌خواهد و یا نمی‌تواند آن را شنود کرده یا به جهت حجم زیاد اطلاعات پردازش نماید. سرانجام اهمیت سهل‌انگاری را نباید دست‌کم گرفت؛ به عنوان مثال آمریکا نسبت به دریافتن این مطلب که مکالمات تلفنی راه دور که به وسیله موج کوتاه از یک برج به برج دیگر مخابره می‌شود، از نمایندگی‌های متعدد سیاسی کشورهای دیگر در آمریکا شنود می‌شود، واکنشی دیر هنگام صورت داد. به علاوه شیوه‌ای معروف به "تجزیه و تحلیل ارتباطات" در پی بیرون کشیدن اطلاعات مفید از تغییرات حجم و سایر ویژگی‌های پیام‌های رادیویی حتی هنگامی که محتوی پیام‌ها را نمی‌شود فهمید، می‌باشد. مثلاً هنگامی که یک ستاد ارتش و پست‌های فرماندهی زیر مجموعه آن، به طور غیرعادی در حال مبادله تعداد زیاد پیام‌اند، ممکن است نتیجه بگیریم که عملیات مهمی در شرف وقوع است. به همین صورت، به وسیله "جهت‌یابی" می‌توانیم موقعیت کشتی، هواپیما یا قرارگاه فرماندهی را که در حال مخابره می‌باشد، مشخص نماییم.

شکل ۴ شبکه سامانه‌های جمع‌آوری اطلاعات ارتباطی برد بلند اف

هر چند جمع‌آوری مخابراتی بیشتر با شنود امواج رادیویی سر و کار دارد، اما پیام‌هایی که از سیم عبور می‌کنند نیز قابل رهگیری‌اند. انجام این کار مستلزم دسترسی فیزیکی به سیم هاست. از این رو نسبت به جمع‌آوری مخابراتی که با علایم رادیویی سر و کار دارد، کاربرد کمتری دارد. هر چند در موارد خاص ممکن است اهمیت شنود سیمی بیشتر باشد. مثلاً ممکن است شنود خطوط تلفن سفارت یا کنسولگری حریف در کشور خودی کار ساده‌ای باشد. در مواقعی ممکن است دسترسی مخفیانه به سیم‌های تلفن یا تلگراف مورد استفاده یک حریف، حتی بیرون از کشور خودی میسر باشد. مثلاً در شهرهای تقسیم شده وین و برلین، در اوایل دهه ۱۹۵۰، دستگاه‌های اطلاعاتی آمریکا و انگلیس توانستند بر روی سیم‌های مورد استفاده مقامات ارتش شوروی شنود نصب نمایند. در خصوص عملیات استراق سمع برلین، از نقطه‌ای در بخش آمریکایی شهر، تونلی ماهرانه حفر شد و از زیر مرز بین بخش‌های آمریکایی و روسی گذشت تا کابل‌هایی که تماماً به درون بخش روسی کشیده شده بود قطع شوند و عملیات شنود ممکن گردد. با استفاده از روش‌های پنهان، حتی می‌توان به تجهیزات مورد استفاده در ارسال و دریافت پیام‌های رمز دسترسی یافت. به عنوان مثال، یکی از ماموران اطلاعاتی سابق انگلیس، موفقیت سازمان خود را در دستیابی به پیام

های دیپلماتیک مصر، با نصب یک وسیله الکترونیکی استراق سمع در مجاورت دستگاه رمز سفارت مصر در لندن نقل نموده است. ماموران اطلاعاتی انگلیس، در پوشش تعمیرکاران تلفن توانستند وسیله‌ای را در یک تلفن نصب نمایند که قادر بود صداهای متمایز ناشی از حروف چینی روزانه کارهای داخلی دستگاه رمز توسط مصری‌ها را بگیرد. با این اطلاعات، رمزشکنان انگلیسی توانستند آن صداها را بر روی مدل دستگاه رمز خود که به طور وسیعی از آن استفاده می‌شد، بازسازی نمایند و خیلی زود پیام‌های رمز مصری‌ها را بشکنند.

۷-۴. تهدیدات جمع‌آوری اطلاعات الکترونیکی

جمع‌آوری اطلاعات الکترونیکی عبارت است از تحت نظر گرفتن و تجزیه و تحلیل تشعشعات الکترومغناطیسی غیرمخابراتی، که از تجهیزات نظامی ساطع می‌شود. اساساً جمع‌آوری الکترونیک یک کشور را قادر می‌سازد تا در جریان عناصر مهم نیروهای مسلح کشور دیگر نظیر رادارهای دفاع هوایی، مراکز فرماندهی و غیره قرار گیرد. به عبارت دیگر اطلاعات الکترونیکی، اطلاعاتی است که از طریق رهگیری، پردازش، تجزیه و تحلیل سیگنال‌های الکترونیکی غیرارتباطی سکوها شامل هواپیماها، خودروها، سایت‌های راداری و موشکی، شناورها و غیره و عملیات اختلال الکترونیکی به‌دست می‌آید. محصول آن، صرف نظر از سنجش پارامترهای فنی و عملیاتی تهدیدها، در ارزیابی نحوه انجام مأموریت و تاکتیک‌های مورد استفاده و تعیین نقاط ضعف و قوت اجرای عملیات نیز استفاده می‌شود. این اطلاعات را می‌توان در زمان بسیار کوتاهی در اختیار پدافند قرار داد و در واقع به نوعی اعلام هشدار سریع و یا اخطار اولیه از سمت تهدید نمود. البته عمده بهره‌برداری از اطلاعات الکترونیکی به صورت استراتژیک بوده که مشخص نمودن توانمندی کشور هدف در ابعاد آفند و پدافند و تهیه یک بانک اطلاعاتی بزرگ از مشخصات رادارهای زمینی و هوایی از جمله آن است.

۸-۴. معرفی تهدیدات اطلاع سیگنالی

تهدیدات اطلاعات سیگنالی به عملیاتی اشاره دارد که با استفاده از آسیب‌پذیری‌های یک سیستم، امکان سوءاستفاده از آن سیستم را فراهم می‌کند.^۱ این تهدیدات می‌توانند شامل حملات سایبری، فریب سایبری و تهدیدات سایبری باشند. به عنوان مثال، دشمن با استفاده

از حساسه‌های پیشرفته اطلاعات الکترونیکی (الینت) در پایگاه‌های مختلف نظامی از هوا، فضا، زمین، دریا و فضای سایبری کلیه فعالیت‌های سامانه‌های راداری را رهگیری، شناسایی و موقعیت‌یابی می‌نماید^۱.

نتیجه‌گیری

پدیده‌ها در جهان امروزی به موازات گستره عصر پسا مدرن، به دلیل پیچیدگی فزاینده محیطی، پیچیده و چند وجهی شده اند. جنگ نیز یک پدیده فرانونین است که از حیث خصوصیات صوری، ماهوی و عملیاتی، دچار تحول بنیادین شده است. به همین دلیل، جنگ ترکیبی به عنوان یک مفهوم بدیع در ادبیات نظامی و استراتژیک مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. بنابراین، شناخت ابعاد جنگ ترکیبی به عنوان یکی از مصادیق جنگ‌های قرن ۲۱ از جمله الزامات سیاستگذاری کشورها محسوب می‌شود. جنگ ترکیبی، نوع پیچیده و پیشرفته جنگ است که به دلیل وجود تهدیدات نوین، شناخت و راهبردسازی عملیاتی آن، ضرورت مضاعف دارد و شناخت جنگ ترکیبی، به دلیل پیچیدگی فضای جنگ و افزایش ضریب فریب در جهان نوین، اهمیت فزاینده می‌یابد زیرا دشمنان با عبرت از گذشته، می‌کوشند تا این آوردگاه فرانونین را تحت سلطه خود درآورند. بنابراین، فهم ابعاد جنگ ترکیبی و عملیات در میادین مربوطه آن، لازمه حیات و بقای جوامع در دوران نسل جنگ ترکیبی است؛ از منظر قرآن کریم حق و باطل دو جریان تاریخ بشر است. تاریخ گواه است که جنگ در ابعاد مختلف همیشه بین حق و باطل وجود داشته و کمیت و کیفیت این منازعه نیز به تناسب پیشرفت بشر همواره دستخوش تحول بوده است. در قرن بیست و یکم با شکل جدیدی از جنگ روبه رو هستیم که در ادبیات نظامی به نام جنگ هیبریدی یا ترکیبی معروف است. به تدریج این اصطلاح از رویدادهای نظامی فراتر رفت و به هر راهبردی اطلاق شد که طرفین تخاصم به منظور پیشبرد اهداف خویش از آن استفاده می‌کنند. در این معنای جدید، جنگ یا تهدید ترکیبی، پدیده بسیار گسترده‌ای از مبارزات و منازعات است که از میدان نبرد فیزیکی تا فشارهای اقتصادی نظیر تحریم‌های یک جانبه، چند جانبه و بین‌المللی

و دیپلماسی اجبار تا وجوه گوناگون جنگ سایبری، دیپلماسی عمومی، جنگ نرم اعم از جنگ روانی، جنگ شناختی، تهاجم فرهنگی در برمی گیرید و تمامی این حوزه‌های متفاوت را به صورت هم افزا در یک پیکره واحد قرار می دهد، اکنون جمهوری اسلامی ایران با چنین تهاجم ترکیبی رو به رو است. چنان که رهبر معظم انقلاب، فرمودند که دشمنان ما، امروز به یک تهاجم ترکیبی دست زده است؛ تهاجمی که ترکیبی از بازیگران خرد و کلان و دولتی و غیر دولتی را در برمی گیرد و به صورت جبهه ای و دسته جمعی از طریق به کارگیری هوشمندانه همه منابع قدرت سخت، نیمه سخت، و نرم و همه ابزارها، شیوه‌ها، تکنیک و تاکتیک‌های نرم و سخت، تمام هدف‌های راهبردهای نظام در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، دفاعی، امنیتی، و ... را همزمان مورد تهاجم قرار داده است. میدان اصلی این نبرد ذهن و قلب ملت ایران است و به زعم آن‌ها فروپاشی نظام اسلامی نیز از طریق اشتغال و تسخیر این میدان مبارزه میسر است، چراکه وقتی خاکریزهای معرفتی و نگرش افراد یا جامعه ای سست نشود و فرو نریزد، در برابر فشارها از خود مقاومت نشان می دهد و در مقابل آن می ایستد و دفاع می کند؛ اما وقتی خاکریزهای شناختی، اعتقادی و ایمانی نفوذ پذیر شد، به تدریج و موربانه وار مقاومت‌های درونی خود را از دست می دهد، بنابراین جهاد تبیین را زمانی می توان بهتر درک کرد و عمل نمود که تهاجم ترکیبی دشمن به درستی شناخته شود. جنگ ترکیبی پدیده جدیدی نیست اما به دلیل توسعه بسترهای دیجیتال و مجازی در دوران جدید ابعاد نوپیدایی پیدا کرده و اهمیت استفاده از ابزارها در جنگ ترکیبی افزایش یافته است زیرا ابزارهای جدید قدرتمندتر و هزینه‌های استفاده از آن کاهش یافته است. نبرد ترکیبی به لحاظ مفهومی عبارت است از: «رویکردی مدرن و غیر منفرد به جنگ. به گونه‌ای که عملیات نظامی و راهبردهای سیاسی به صورت ترکیبی در اشکال مختلف و با شیوه‌های نامتعارف اهداف خود را دنبال می کند. در این نبرد ۸ عامل مهم به صورت ترکیبی استفاده می شوند شامل: نیروهای نظامی، نیروهای ویژه، نیروهای نامتعارف، حمایت از ناآرامی‌های داخلی، نبرد اطلاعاتی و تبلیغاتی، دیپلماسی، حملات سایبری و نبرد اقتصادی.» «نبرد ترکیبی لزوماً با کشتار و بمباران و تصاویر آزاردهنده همراه نیست، اما بعضاً پیامدهایی به مراتب دردناک تر به همراه دارد که به مدد امپراطوری رسانه از نظرها پنهان می ماند نظایر آن را در طول این سال‌ها شاهد بوده ایم؛ مثل تحریم دارویی در حوزه نظام

سلامت یا تحریم بانکی در حوزه نظام مالی. از نکات مهم جنگ ترکیبی همزمان و موازی بودن حربه‌های چندگانه برای افزایش تأثیرگذاری و حصول نتیجه است. لازم است توجه داشته باشیم که این پدیده جزئی از «قدرت هوشمند» است. یعنی یکی از مؤلفه‌های استفاده و ترکیب ابزارهای قدرت با هوشمندی و در زمان مناسب. عنوان قدرت هوشمند را برای نخستین بار سوزان راسل برای ترکیب هدفمند قدرت سخت و نرم در مقابله با تهدیدات امنیتی بکار برده است. امیرالمؤمنین امام علی علیه السلام می‌فرمایند «هر کس از دشمن خود غافل شود، دسیسه‌ها او را به خود آورد» (غرالحکم صفحه ۳۳) این هشدار است برای اینکه هرگز نباید از کید دشمنان غافل شد. امروزه در جنگ ترکیبی سرویس‌های اطلاعاتی به منظور تامین نیازمندی‌های اطلاعاتی خود در حوزه جمع آوری فنی نظیر اطلاعات سیگنالی، اطلاعات تصویری و اطلاعات سنجش و علائم از ابزارهای متعددی طرح ریزی می‌کنند.

منابع

۱. افتخاری، اصغر (۱۳۸۲) «اثباتگرایی پیچیده؛ روایت نوین آمریکایی از اثباتگرایی سنتی» فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ششم ش ۲۰.
۲. اندیشگاه شریف (۱۳۸۵) پارادایم‌های حاکم بر جنگ‌های آینده.
۳. حیدری، کیومرث و موسی‌الرضا قمری و فت‌حاله کلانتری (۱۳۹۳) راهبردشناسی جن‌گهای آینده، تهران: نشر آجا.
۴. دی‌استیل، رابرت (۲۰۱۱) ستاد جدید اطلاعات، نشریه نگاه، سال ۳۴.
۵. سنجایی، علیرضا (۱۳۷۵) راهبرد و قدرت نظامی، تهران: انتشارات پاژنگ.
۶. شریفی، حسین (۱۳۸۲) تحول دفاع مشروع در حقوق بی‌الملل با تأکید بر تحولات بعد از ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، فصلنامه سیاست خارجی، سال هفدهم، ش ۱، بهار.

۷. شیخ، محمدرضا و کریم صارمی (۱۳۹۴) جنگ ناهمتراز، تهران: انتشارات دافوس ارتش. شیرازی، محمد (۱۳۸۰) عملیات روانی و تبلیغات، تهران: دبیرخانه همایش نقش تبلیغات در جنگ.
۸. متر، استیون و داگلاس جانسون (۲۰۰۰) عدم تقارن و استراتژی نظامی ایالات متحده،
۹. عبدالحسین حج تزاده ، نشریه نگاه، سال ۳، ش ۳۱.
۱۰. متفکر، حسین (۱۳۸۱) جنگ روانی، تهران: انتشارات ستاد حوزه ولی ی فقیه در سپاه.
۱۱. مرادی، حج تاله (۱۳۸۶) عملیات روانی؛ چش مانداز مفهومی، تهران: دوما هنامه نگاه، سال اول، ش ۱.
۱۲. مکنزی، کنت (۱۳۸۲) جنگ نامتقارن، ترجمه عبالمجید حیدری،
۱۳. تهران: دافوس سپاه، دوره عالی جنگ.
۱۴. منیرحجاب، محمد (۱۳۸۷) جنگ روانی، ترجمه سعید یارمند، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی. ناطقی، هاشم (۱۳۹۰) تأثیر جنگ نرم بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد روابط بین الملل دانشگاه بین المللی امام خمینی
۱۵. نصر، صلاح (۱۳۸۰) جنگ روانی، ترجمه محمود حقیق تکاشانی، چاپ دوم، تهران: سروش.
۱۶. کتاب در کمین ایران قوی اثر محمد جواد اخوان انتشارات دیدمان.
۱۷. کتاب قدرت ارتباطات در جنگ ترکیبی اثر سپهر خلجی انتشارات دیدمان.
۱۸. کتاب تهدیدات فنی میثم مژدی انتشارات.
۱۹. کتاب جمع آوری اطلاعات، رابرت ام. کلارک ترجمه محمدعلی عباسی، علی قائمی (۱۳۹۶)، انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی
۲۰. تأثیر ایدئولوژی اسلامی در نظام آموزشی ایران، جهت مبارزه با استکبار جهانی و فضای مخرب مجازی در جنگ های ترکیبی نوپدید، در پرتو امنیت پایدار مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی سال چهارم، شماره ۴۱، آذر ۱.

۲۱. شناسایی و اولویتبندی نوع تهدیدات در صحنه جنگهای آینده AHP-TOPSIS با استفاده از رویکرد ترکیبی آینده پژوهی دفاعی، سال سوم، شماره ۹، تابستان ۱۳۹۷.